

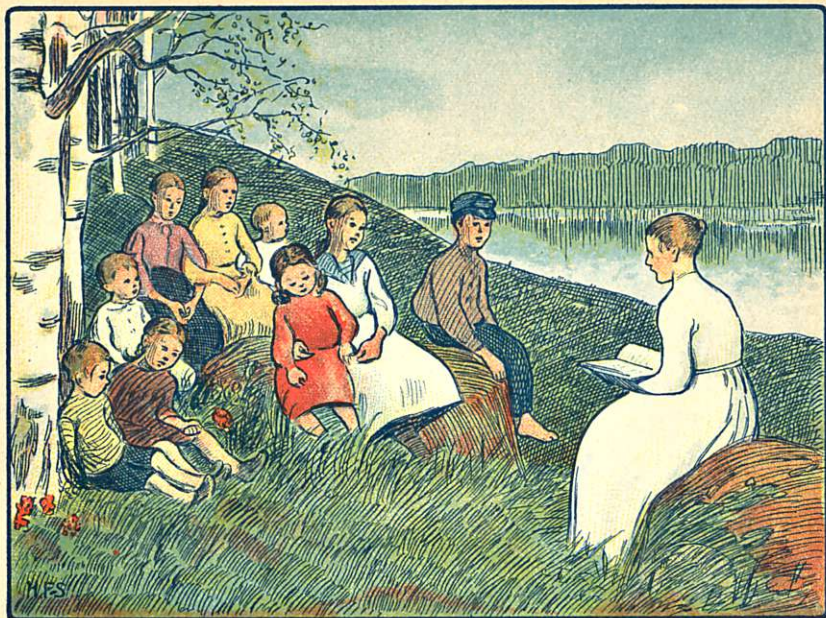
Kilpeläinen. SUOMEN PYHÄKOULLI

Y. K.

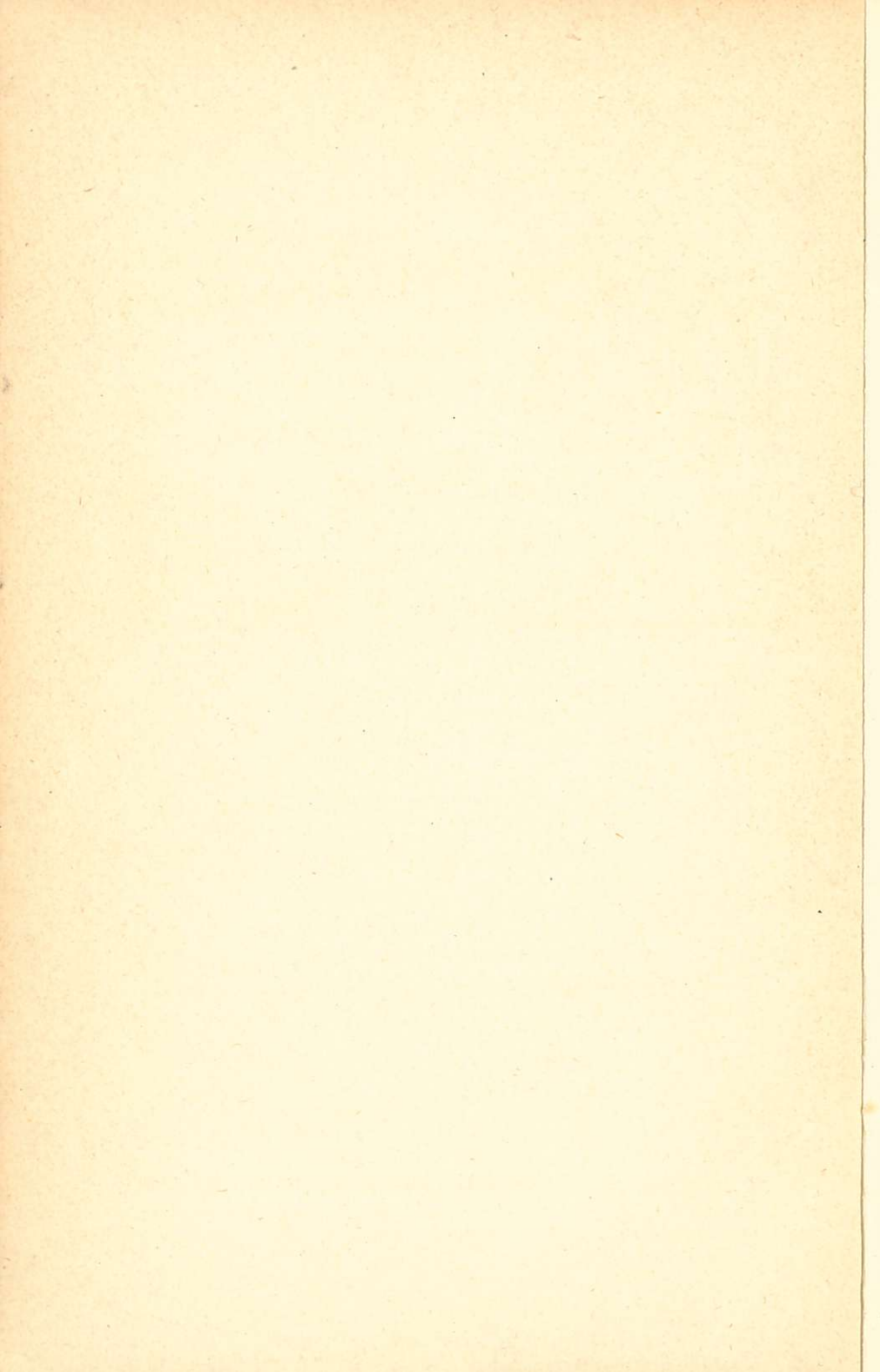

SUOMEN PYHÄKOULU

KIRJOTTI
E. KILPELÄINEN

JULKAISTU SUOMEN PYHÄKOULUYHDISTYKSEN
25-VUOTISEN TOIMINNAN JOHDOSTA

SUOMEN EV. LUTH. PYHÄKOULUYHDISTYKSEN KUSTANTAMA

SUOMEN PYHÄKOULU

KIRJOTTI
E. KILPELÄINEN

JULKAISTU SUOMEN PYHÄKOULUYHDISTYKSEN
25-VUOTISEN TOIMINNAN JOHDOSTA

SUOMEN EV. LUT. PYHÄKOULUYHDISTYKSEN KUSTANTAMA

SUOMEN PYHÄKÖLJU

1912

HÄMEENLINNAN KIVI- JA KIRJAPAINO O. Y.

HÄMEENLINNA 1912

HÄMEENLINNAN KIVI- JA KIRJAPAINO O. Y.

PYHÄKOULUN OPETTAJILLE JA YSTÄVILLE
RAKKAUDELLA OMISTETTU

ROBERT RAIKES.

PYHÄKOULUN ALKU.

Siirrymme ajassa runsaan sata vuotta taaksepäin. Gloucesterissa, eräässä Englannin tehdaskaupungissa, asuu tuhansittain työmiesperheitä, joiden lapset ovat kaupungin naulatehtaissa hankkimassa ansiota huonomaineisille ja paheisiin sortuneille vanhemmilleen. Elämä on kurjaa ja raakaa. Köyhyys ja puute ovat silmiinpistävät. Poikkeuksena ovat kapakoitsijat. He elävät rikkautessaan. Heidän toimeentulonsa on taattu.

Jos iltahämärässä joutuu kävelemään kaupungin kaduilla ja kentillä, tapaa tuhansittain lapsia, joiden katseessa on synnin sumentama leima. Heidän puheensa on raakaa, sanansa rivoja. Hetkisen kuluttua näkee tuolla erään poikalauman olevan täydessä tappelussa, toiset sitä jännitetyin mielin seuraavat ja kirouksillaan säästävät. Ja mikä omituisinta: tytöt ovat vielä pahempia sekä puheessa että käytöksessä.

Tässä on synkkä näky. Sen edessä painuu katsojan mieli murheelliseksi. Kysymyksiä tulvailee yksi toisensa perästä: Eikö näitä onnettomia pienokaisia kukaan hoivaa? Eikö kukaan heille tarjoa parempaa? Eikö löydy sitä ihmistä, joka edes *koettaisi* opastaa heitä Jeesuksen luo?

Ruoki karitsojani! Kaitse lampaitani! — niin oli Mestari sanonut seuraajilleen.

Nuo pienokaiset vaikkakin paheisiin vaipuneita, olivat sittekin Jeesuksen karitsoja. He olivat kalliisti ostettuja. Heilläkin on ylhäällä koti ja siinä kodissa Isä, joka rakastaa heitä.

* * *

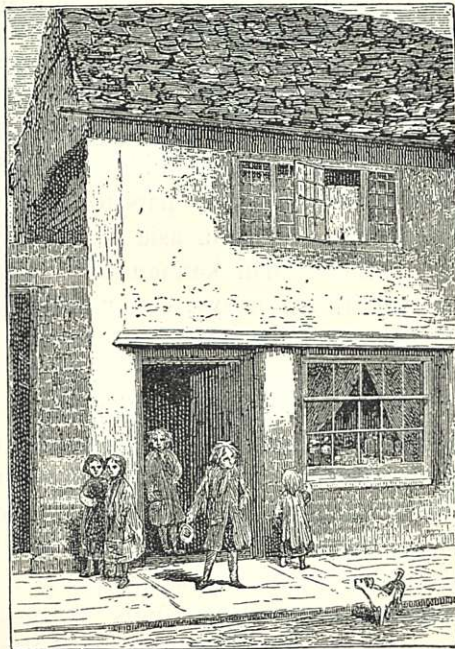
Syviin ajatuksiin vaipuneena istuu *Robert Raikes* kamarissaan. Hänen silmiensä edessä on äsken näkemänsä surullinen näky. Niitten pienokaisten sielut painavat hänen tunnollaan. Ja mitä enempi heitä ajattelee, sitä suuremmaksi käy sydämessä tuska, kipu. Se vie yön unen silmistä. Se ahdistaa rukoukseen. Mutta vielä enemmän: se ajaa vähitellen toimintaan.

Vapisevin sydämin ryhtyy Robert Raikes sisällistä kehotusta noudattaen työhön. Hän puhuttelee aluksi neljää parempiosaista henkilöä pyytäen heitä luovuttamaan kodissaan huoneen kouluhuoneeksi lapsille ja samalla rupeamaan heille sisäluvun opettajiksi. Päivätöitten vuoksi olisi sunnuntai ainoa viikon päivä, jolloin koulunpito voisi tulla kysymykseen. Nämä suostuvatkin. Opettajia siis on, mutta miten saada lapsia?

Seurakunnan papille käy Robert Raikes kertomaan ajatuksiaan toivossa saada häneltä ystävällistä apua. Pastori onkin heti valmis yhteistyöhön ja niin tapaamme nämä molemmat seuraavana päivänä etsimässä lapsia sunnuntaina pidettävään kouluun. Erilaista kohtelua ja erilaisia vastauksia siellä matkalla saadaan, mutta rakkaus asiaan voittaa kaikki. Seuraus on, että seuraavana sunnuntaina on koolla 90 lasta, joka luku ajan pitkään suurenemistaan suureni. Siinä ensimmäinen pyhäkoulu sanan varsinaisessa merkityksessä. Aate levisi kulovalkean tavoin läpi

Englannin, niin että kymmenkunta vuotta jälkeenpäin oli pyhäkouluissa jo 300,000 lasta.

Oman heikkoutensa tunnossa oli Robert Raikes työhön ryhtynyt, mutta Herran erityistä voimaa ja siunausta sai hän kokea. Hän tuli tuntemaan Mestarin sanojen totuuden: Menkää — — — ja minä olen teidän kanssanne maailman loppuun asti. — Kun Englannin kansa viime vuonna vietti pyhäkoulutoiminnan sata-vuotisjuhlaa, pystytti se Lontooseen muistopatsaan Robert Raikes'ille. Mutta arvokkaampi kuin tämä ihmisten pystyttämä patsas on se Raikes'in aloittama työ, jonka kautta miljoonat lapset johdetaan Kristuksen luo. Sinapin siemenestä on kasvanut puu, joka nykyään levittää tuuheat oksansa yli koko kristityn maailman, meidänkin vähäiseen maahamme asti.

ROBERT RAIKES'in ENSIMÄINEN PYHÄKOULU
Heinäkuussa 1780.

SUOMEN PYHÄKOULUTOIMI.

AIKAISEMMAT VAIHEET.

1807 (1826)—1887.

Etsiessämme pyhäkoulutoiminnan alkua maassamme joudumme vuoteen 1807. Tällöin ensikerran on esillä pyhäkouluasia Turun pappeinkokouksessa piispa J. Tengströmin sitä papistolle suositellessa. Oliko Tengström persoonallisesti tutustunut englantilaiseen pyhäkoulutyöhön, sitä ei voi sanoa. Varmaa kumminkin on, että hän oli saanut vaikutuksia sieltä käsin. Niinikään mainitaan samasta asiasta Turun tuomiokapitulin kiertokirjeessä vuodelta 1807. Siinä ensikerran pyydetään papistolta ilmoituksia seurakuntiansa pyhäkouluista. Vaikkakin asia oli vallan uusi, sai Tengströmin kehotus sentään vähän kannatusta. Vuoden 1825 pappeinkokouksen pöytäkirjoista näkyy, että muutamiin seurakuntiin oli jo pyhäkouluja perustettu.

Etteivät nämä koulut olleet tavallisia „pyhäkouluja“ tai lastenhartaushetkiä, johtuu osaksi siitä, ettei pyhäkoulun varsinaista tarkotusta käsitetty, osaksi myöskin olevista olosuhteista. Opetus niissä järjestettiin siten, että tavausta, sisä- ja ulkolukua harjoitettiin sekä annettiin neuvoja ja kehotuksia. Koulua, joka oli etupäässä suvisin, pidettiin joko kirkoissa tai pappiloissa. Varsinkin tuli näihin tilaisuuksiin saapua rippikouluun pyrkivän nuorison ja niiden, jotka olivat jääneet pois viimeisiltä lukusijoilta. Vieläpä mainitaan (Sääksmäen kirkkoherran kertomuksessa) nimismiehen kautta poisjääneitä kouluun tuotetuiksi. Tarkotus etupäässä oli antaa kasvavalle nuorisolle tietopuolista opetusta.

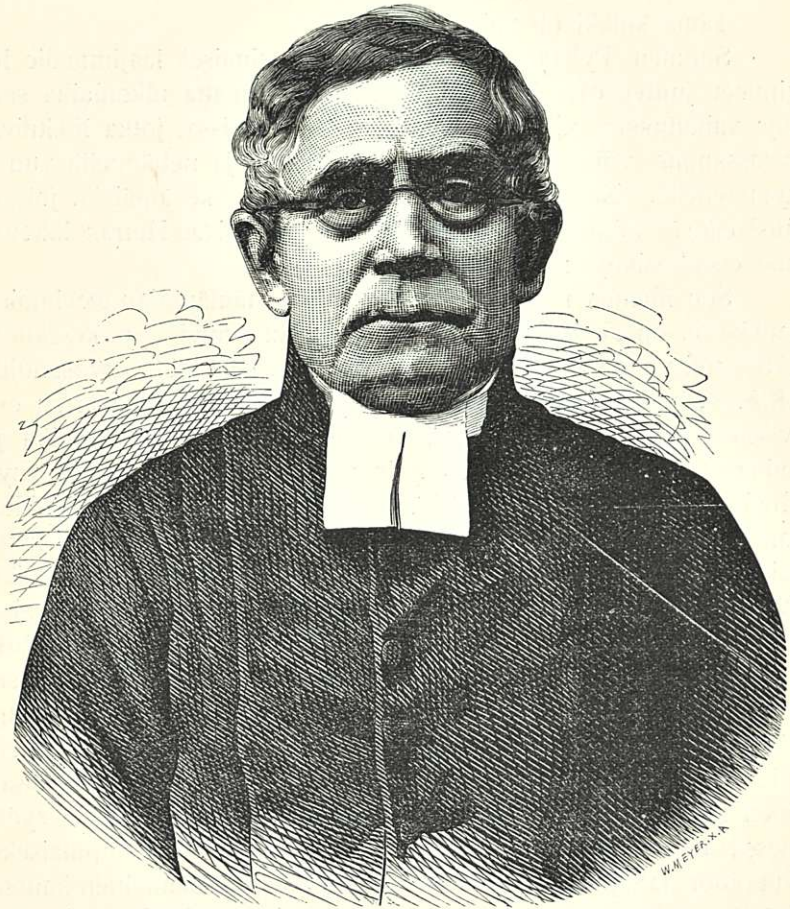
Muita kouluja maaseuduilla ei näet yleensä ollut, eivätkä vanhemmatkaan kyenneet lapsilleen antamaan lukutaitoa. Opettajina toimivat etupäässä papit, lukkarit, suntiot sekä pitäjien lasten opettajat, missä sellaisia oli.

Tämä kaikki oli vain alun alkua.

Suomen Pyhäkoulun toiminnan varsinaiset laajimmalle levinneet juuret ovat kumminkin, lukuunottamatta ulkomailta saatuja vaikutuksia, niissä hengellisissä virtauksissa, jotka liikkuivat maassamme viime vuosisadan kolmannella ja neljännellä vuosikymmenellä. Ne ajat olivat todella hengen kevätpäiviä, jolloin uusi elämä valtavana puhkeaa esille. Ne olivat Herran lähettämiä etsikkoaikoja maallemme.

Sen miehen nimi, joka on asetettava tämän ajan etevimpien joukkoon, on *Juhana Fredrik Bergh*. Hän syntyi 17 p. kesäkuuta 1795, tuli ylioppilaaksi 1816 ja papiksi korkeimmilla arvosanoilla 1818. Ollessaan pappina Hartolassa 1821 kuuli hän Herran erityisen kutsun. Välikappaleena oli eräs herännyt talonpoika ja ankara tautivuode. Mutta Berghin mieli oli maailmaan kiintynyt. Huvitukset ja hieno seuraelämä olivat kaikki kaikessa. Siksi Herran kutsun noudattaminen tuntui raskaalta. Hyvä Paimen ei kumminkaan jättänyt eksynyttä lammastaan. Bergh määrättiin papiksi Pälkjärvelle, jossa joutui kuuluisan Renqvistin vaikutuksen alaiseksi ja siten kasvoi lähemmä Herraa. Vaino hengellisiä liikkeitä kohtaan oli tähän aikaan kiihkeä. Kuvaavaa on esim. silloisen piispa Molanderin menettely. Käydessään Pälkjärven papilassa hän varotti nuorta pappia liittymästä näihin „hurmanhenkiin“, heränneisiin, koskapa heidän tähtensä voisi syttyä — sisäläinen sota. Tämä sota oli kumminkin jo alkanut Berghin sydämessä eikä ottanut loppuaksensa. Jouduttuaan sitte apulaiseksi Kuopioon (1823) hän joutui yhteyteen Savon heränneitten kanssa. Täällä tuli hän näkemään, minkälaista vainoa sekä Renqvist että heränneet saivat kokea. Valtion ja kirkon voimat olivat heitä vastassa. Mutta turhaan. Kevätvirta, joka ei ollut kotoisin tästä maailmasta, ei ruvennut enää laskeutumaan, vaan nousi yli äyräittänsä, särki sulut ja levisi laajalle jättäen jälkeensä paljo siunausta. Tämä näky vaatii Berghin ottamaan ratkaisevan askeleen.

Nuoruuden innolla hän liittyi heränneitten pilkattuun joukkoon ja varsinkin syntyi hänen ja heidän johtajansa Paavo Ruotsalaisen välillä läheinen suhde. Kansan opetus tuli hänelle sydämen

JUHANA FREDRIK BERGH.

asiaksi ja tultuaan Nurmijärven kappalaiseksi 1826 hän perusti siellä pyhäkouluja, jotka olivat ensimmäisiä maassamme. Nyt kun taivaalliset voimat virtailivat kansassa, oli niitä ohjattava toimintaan kirkon omassa piirissä ja pyhäkoulu tuli senvuoksi siksi

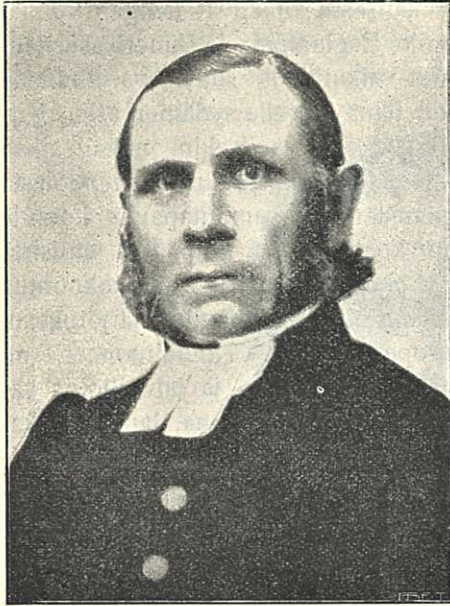
työmaaksi, jossa heränneessä kansassa liikkuvat hengen voimat joutuivat käytäntöön. Miten paljo Englannista ja Amerikasta lähtenyt pyhäkoululiike on Berghiin vaikuttanut, sitä ei varmuudella voi sanoa. Joka tapauksessa oli tämä hänelle sydämen asia. Kirkonkylässä perusti hän ensin koulun, jossa itsekin, mikäli aikaa riitti, oli opettamassa. Lukukinkereillä hän puhui asian puolesta kehottaen asiaa harrastavia perustamaan samantapaisia kouluja kyläkunnissaan. Opettajia hän koetti saada etupäässä entisistä rippikouluoppilaistaan. Näitten „koulumestarien“ tuli kokoontua kerran kuussa kirkolle lauantai-iltoina pidettäviin harjotuksiin, joissa heille annettiin ohjausta opettamiseen. Kouluhuoneena oli useimmiten savupirtti, jota pärevalkea syksy- ja talvi-iltoina valaisi. Lapset kokoontuivat pääasiallisesti sisälukua, laulua ja katekismusta oppimaan. Mutta useimmiten tuli mukaan aikaihmissiäkin sanaa viljelemään ja laulamaan. Näin muodostui pyhäkoulu ainakin syrjäkylissä hartaushetkeksi sekä lapsille että vanhemmille. Opetustoimen järjesti Bergh siten, että lapset olivat jaetut kolmeen osastoon: aapisluokkaan, harvaanlukemisluokkaan ja testamenttiluokkaan. Opetusaineina olivat tavaus, sisä- ja ulkoluku (raamatunhistoria ja katekismus). Mutta sen lisäksi selitettiin päivän evankeliumin teksti. Silmällä pidettiin, että lapset ymmärsivät luettua. Luultavaa on, että laulustakin huolehdittiin, koska Bergh oli innokas laulun ystävä ja koska hän sittemmin Jaakkimassa ollessaan käytti lapsia kirkkoveisua avustamassa. Pyhäkouluun tuli kaikkien lukuijässä olevien lasten saapua eikä niinkuin ennen vain laiskain ja huonotapaisten. Tästä opetustoimen järjestämisestä päättäen oli pyhäkoulu Berghin mukaan sekä hartaus- että opetushetki.

Paitsi kansaan Bergh myöskin paljo vaikutti ylioppilasnuorisoon. Ollessaan Nurmijärvellä hän usein seurusteli ylioppilaiden kanssa koettaen ohjata heitä elämän tielle. Neuvonsa, vieläpä nuhteensakin hän antoi rakkaudessa ja nöyryydessä. Heränneet ylioppilaat olivat tavallisia vieraita hänen pappilassaan. — Tultuaan vielä herännäisyyslehtien toimittajaksi hänen vaikutuksensa laajeni yli koko maan.

Bergh kuoli Rantasalmen kirkkoherrana 1866. Mikkelinpäi-

38.

40

JULIUS IMMANUEL BERGH.

nuorin veljensä, lehtori *J. I. Bergh*. Hengellisesti mieltyneitä lukiolaisia käytti hän pyhäkoulun opettajina Kuopiossa 1845—46. Joku vuosi myöhemmin perustettiin Kuopioon uusi hiippakunta ja tuomiokapituli, jonka jäseneksi lehtori Bergh tuli. Näin ollen sai pyhäkouluaste hänessä vankan edustajan hiippakunnan korkeimmassa virastossa. Hänen kauttaan myöskin Juhana Fredrik Berghin työ tuli tunnetuksi sille miehelle, joka sittemmin levitti harrastusta laajoille aloille maassamme ja jonka ansiot pyhäkoulutyössä ovat suuremmat kuin ehkä kenenkään muun.

Aaron Gustaf Borg syntyi Vihannin kappelissa 1810, tuli ylioppilaaksi 16 vuotiaana ja jumaluusopin tohtoriksi 12 vuotta myöhemmin. Vuonna 1842 tuli hän yliopiston raamatun selitysoffin professoriksi, 1845 Limingan kirkkoherraksi ja 1857 Kuopion kirkkoherraksi ja tuomiorovastiksi. Tässä virassa pysyi ja vaikutti Borg lähes 26 vuotta aina elämänsä loppuun asti.

vänä juuri kun kirkonkelot kutsuivat kansaa Herran temppeliin, pääsi Berghin väsynyt henki kauvan ikävoimäänsä Jumalan kansan lepoon.

Arvaamattoman suuri on Berghin työn merkitys. Se pani leimansa pyhäkoulu-toimelle maassamme. Se avasi uraa, viittoi tietä, jota nyt jälkeinpäin on pyydetty seurata. Hänen henkensä ja aatteensa elävät ja vielä tänäkin päivänä elvyttävät sitä työtä, jolle hän sydämensä rakkauden omisti.

Juhana Fredrik Bergh'in esimerkkiä pyhäkoulu-työssä seurasi sittemmin hänen

Nämä vain muutamia rajaviivoja Borgin rikkaasta elämästä. Borg oli lahjakas, monipuolinen ja ennen kaikkea ahkera työntekijä Herran vainiolla. Ihmetellä täytyy, miten paljon hän en-

AARON GUSTAF BORG.

nähti ja jaksoi. Se kävi hänelle mahdolliseksi ainoastaan sen kautta, että hänellä oli harvinaisen luja terveys ja suuri työkyky. Kerrotaan hänen nuorempana saattaneen työskennellä yökaudet ja kumminkin olla päivällä täydessä työssä. Vielä elämänsä ilta-

puhteellakin näki hänet aamusta klo 4 seuduissa työpöytänsä ääressä. Luonteeltaan oli hän hehkuva, toisinaan tultakin leimah-televa, mutta samalla sydämellinen ja tunteellinen. Hänen kat-seensa oli lempeä, käytöksensä ystävällinen ja puoleensa vetävä.

Monilla aloilla on merkkejä Borgin vaikutuksesta. Lukuun-ottamatta hänen toimintaansa valtion ja yhteiskunnan alueella hän erityisesti on sielunpaimenena ja kristillisen kansanvalistuksen har-taana ystävänä painanut rakkaimmat muistot seurakuntalaistensa sydämiin. Borg oli aikansa etevimpiä saarnamiehiä. Ristiinnau-littu ja ylösnoussut Kristus oli hänen julistuksensa keskus. Sille perustukselle tuli laskea kansan sivistyskin. Myöskin harrasti Borg hengellisen kirjallisuuden, ennenkaikkea raamatun levittämistä. Sitä varten hän perusti v. 1881 Kuopioon sekä kaupunki- että maaseurakuntaan erityiset piipiaseurat.

Kansan kristillisen valistustyön ystäväksi on Borg osottautu-nut varsinkin toiminnallaan pyhäkoulujen hyväksi. Siinä kohden hän epäilemättä kohosi yli aikalaistensa, tullen lähinnä J. F. Berghiiä, tienraivaajaksi maassamme.

Borgin varsinainen työ tällä alalla alkoi Kuopiossa. Jo en-nen hänen tänne tuloaan oli pastori *N. G. Nykopp* (kuollut Risi-tiinan pitäjän kirkkoherrana) virkatoveriensä kanssa perustanut ensimmäiset pyhäkoulut v. 1854 Kuopion maaseurakuntaan, joten Borgin tullessa oli kouluja seurakunnan kaikissa 46:ssa kinkeri-kunnassa. Jo tällöin näkyy jaetun raamatuita etevimmille ja ah-kerimmille opettajille heille kehotukseksi ja virkistykseksi. Mutta vasta Borgin ryhdyttyä toimintaan rupesivat Kuopion pyhäkoulut kehittymään suurta siunausta tuottaviksi ja hedelmää kantaviksi.

Edellytyksiä pyhäkoulun menestymiseen on ennenkaikkea hurskaat ja ahkerat opettajat. Näille panikin Borg suuren merki-tyksen. Ahkerasti hän piti heidän kanssaan kokouksia, joissa aäi-asta keskusteltiin, neuvoja ja opetuksia annettiin. Vielä piti Borg toisinaan lasten jumalanpalveluksia ja näiden yhteydessä mallikou-lua, näytetunteja. Tarkastuksia seurakunnan pyhäkouluissa oli ah-kerasti. Tunnollisia ja taitavia opettajia muistettiin raamatuilla ja hengellisillä kirjoilla.

Pyhäkoulun edistämiseksi Borg perusti seurakuntaansa *pyhä-*

koulu yhdistyksen, joka on laatuaan ensimmäinen maassamme ja joka vielä tänäkin päivänä pirteästi toimii. Sen synty oli seuraava. Rovasti oli kutsunut seurakuntalaisensa yleiseen kirkonkokoukseen joulukuun viimeisenä päivänä 1872, jotka sitä lukuisasti noudattivatkin. Aluksi hän piti rukouksen ja lausui läsnäolevat tervetulleiksi sekä lähti sitte puhumaan pyhäkoulun merkityksestä ja edellytyksistä. M. m. mainitsi hän, miten tärkeä on, että opettajat saavat tarpeellisia oppikirjoja voidakseen menestyksellä suorittaa tehtävänsä. Ja tämä taas vaatii aineellisia varoja. „Mutta vapaaseen rakkaudentoimintaan soveltuvat vain vapaaehtoiset lahjat, kristillisen rakkauden ja vapaan tahdon antimet.“

Tuomiorovasti puhui vaikuttavalla lämmöllä. Eikä ihmekään, sillä olihan kysymyksessä asia, joka oli hänelle erityisesti rakas. Tulos olikin loistava. Ennenkuin hän ennätti sanoa viimeiset sanansa, kaikui kokoushuoneen kaikilta kulmilta innokkaat myöntymyshuudot. Yhdistykseen kirjottautui heti toistasataa jäsentä ja kolehtia jäsenmaksuineen karttui muutamassa minuutissa lähes 600 markkaa. Hetki kävi vielä liikuttavammaksi, kun eräs vanha pyhäkouluopettaja Aaro Tuomainen, joka yksinäisellä saarella piti koulua kuolemaansa asti s. o. yli 30 vuotta, pyysi puheenvuoroa ja kiitti köyhien lasten puolesta pyhäkoulu yhdistyksen perustajia. Yksinkertaisella, mutta sydämeen käyvällä tavalla hän toivoi, että Herra muistaisi vielä viimeisellä hetkellä niitä, jotka ovat tehneet hyvää lapsille, pienimmille. Tämä puhe vaikutti niin, ettei kokouksessa ollut juuri yhtään kuivaa silmää.

Pyhäkoululla oli Borgin mielestä oikeastaan *kaksi* tehtävää. Sen tuli ravita lasten sieluja Jumalan sanalla ja samalla parantaa heidän kotiopetustaan. Siis hartaus ja opetus — siinä ne kaksi puolta, joitten ympärille työn tuli keskittyä. Hartausosastoon kuului virren veisuu, rukous, sunnuntaipäivän evankeliumin ja sen selityksen lukeminen (Lasten postillasta). Lopuksi oli taasen rukous ja laulua. Lyhyen väliajan jälkeen aloitettiin opetuspuoli, jossa kysettiin päivän evankeliumi ja edellisellä kerralla määrätty läksy raamatun historiasta, harjotettiin sisälukua, tavausta ja laulua sekä valmistettiin läksyä seuraavaksi kerraksi. Toimitus päättyi rukoukseen ja yhteiseen veisuun. Edistykseksi on mielestämme luet-

tava se, että Borg pani hartauden ensi sijaan pyhäkoulutyössä. Pienokaisten saattaminen Jeesuksen Kristuksen tuntemiseen oli pääasia. Pyhäkoulu ei kumminkaan saisi estää lapsia kirkon yleisestä jumalanpalveluksesta, vaan päinvastoin valmistaa heitä siihen. Siksi Borg määräsi, että etäisimmissä kylissä pidettäisiin koulua vain joka toinen sunnuntai, jotta lapset voisivat päästä vanhempiensa kanssa kirkkoon ja jotta opettajatkin olisivat tilaisuudessa käydä joskus toisiaan kuuntelemassa ja toisistaan oppimassa. Tätä tapaa noudatetaan vieläkin Kuopion seurakunnassa.

Suurta siunausta jätti tämä Borgin toiminta seurakuntaansa. Hengellinen elämä ei ainoastaan elpynyt kasvavassa nuorisossa, vaan myös vanhemmissakin. Lasten lukutaitoa se myös huomattavasti paransi. Suureksi hyödyksi työlle on ollut myöskin kansakouluopettajien osottama apu ja myötätunto.

Ennenkuin voimme jättää Borgin elämäntyön tarkastamisen ja rientää eteenpäin, täytyy meidän vielä hetkeksi pysähtyä katselemaan hänen vaikutustaan pyhäkouluasian hyväksi ulospäin ulkopuolella oman seurakuntansa piiriä.

Siinä kohtaa meitä ensin Borgin *kirjallinen toiminta*. Oppikirjojen puutteen poistamisesta Borg erityisesti huolehti. Niinpä toimitti hän v. 1889 *Lasten postilla*-nimisen saarnakokoelman. Vuonna 1872 alkoi hän julkaista erityistä „*Kuukauslehteä* sunnuntaikouluille maaseurakunnissamme“. Siinä hän koetti selittää, mitä pyhäkouluopetukseen ja sen paremmalle kannalle saattamiseen välttämättä tarvitaan. Samana vuonna julkaisi hän vielä „*Raamatun sanoja ja uskonopin päälauseita, opetettaviksi enemmän edistyneille oppilaille Piplian-historian kertomuksia päättäessä.*“ Pari vuotta jälkeenpäin ilmestyivät hänen kynänsä tuotteina „*Alaosaston kirja oppilaille Suomen sunnuntaikouluissa*“ ja siihen liittyvä „*Kysymyksiä Alaosaston kirjaan opettajille Suomen sunnuntaikouluissa.*“ Ja seuraavana vuonna s. o. 1875 julkaisi hän vielä „*Piplian historian sunnuntaikouluille.*“ Näistä ilmestyi aikoinaan useampia painoksia. Tämän kirjallinen toimintansa kautta Borg epäilemättä levitti pyhäkouluuuetta yli koko maan.

Oman hiippakuntansa papistoon oli Borgilla suuri vaikutus. Kauan aikaa oli koko hiippakunnan hoito iäkkään piispan heik-

kouden tähden hänen käsissään. Täten joutui hän tekemään piispan sijaisena lukuisia tarkastusmatkoja laajassa hiippakunnassa. Näillä matkoillaan hän koetti virkatovereissaan synnyttää harrastusta hänelle rakkaiksi käyneisiin pyhäkouluihin, kehotellen niitä perustamaan ja virkistämään jo toiminnassa olevia.

Sitäpaitsi hän kirjotti lääninrovasteille ympäri maata ja kehotti heitä edistämään asiaa omissa piireissään. Mutta vielä enemmän. Suomen ensimmäiselle kirkolliskokoukselle 1876 jätti tuomiorovasti Borg anomusehdotuksen, joka päättyi seuraavaan pyyntöön: että seurakuntakokous Keisarilliselta Majesteetilta alaimaisuudessa pyytäisi lupaa sellaisen Sunnuntaikoulu yhdistyksen perustamiseen, joka olisi yhteinen maamme evankelis-luteerilaisille seurakunnille.

Asia joutui vilkkaan pohdinnan alaiseksi. Ehdotuksen puolesta puhui kappalainen A. V. Lyra lehtori G. Laguksen sitä vastustaessa. Rovasti J. F. Bergh ja vapaaherra S. V. v. Troil olivat sitä mieltä, että yhdistys saadaan paraiten syntymään yksityistä tietä. Ehdotuksen hylkäämisen puolesta annettiin 40 ja hyväksymisen puolesta 32 ääntä, joten asia sillä kertaa raukesi.

Tämä ei Borgia lannistanut.

Hänellä oli profeetaallinen silmä, joka näki kauas tulevaisuuteen. Hän oli vakuutettu siitä, että suorittamansa työ maamme pienokaisten voittamiseksi Jeesukselle Kristukselle oli sellainen työ, josta Herra oli pitävä huolen. Hänen edessään kangasti ihana näky: pyhäkoulu joka ainoassa Suomen seurakunnassa ja koko maata käsittävä pyhäkoulu yhdistys. Ottaessaan jäähyväisiä luki-joiltaan hän Kuukauslehtensä viimeisessä numerossa kirjottaa: „jos yhteinen sunnuntaikoulu yhtiö vielä joskus minun eläessäni tulee meidän Suomenmaassamme toimeen — — — tahdon minäkin viime voimillani tehdä tehtäväni ja silloin ainakin, jos ei ennen, näyttää, etten ole hataralla mielellä, vaan sydämen halusta lukenut ja tutkinut Lontoon sunnuntaikoulu yhtiön kalliita lahjoituskirjoja, jotka minun kuolemani jälkeen kaikki pitää jäämän Suomen sunnuntaikoulu yhtiön varastoon ja haltuun.“

Tämä näky ei ollut harhakuva. Pyhäkouluharrastus on sen jälkeen laajentunut, yhdistys perustettu ja Borgin sille omistama

testamentti täytetty. Tätä ei enää hänen silmänsä ollut näkemässä. Sitä hän kyllä aavistikin. „Vaan silloin ehkä on jo tämän vähäisen lehden kirjottajan ääni vaipunut, silloin lepäävät hänen luunsa syvässä rakkaan isänmaan mullassa“. Lauvantai-iltana heinäkuun 28 p. 1883 pääsi hän Herransa lepoon. Ei kukaan henkilö maassamme ennen eikä jälkeen ole semmoisella uhrautuvaisuudella ja innolla tehnyt työtä pyhäkoulun hyväksi. Herran Henki tietysti ennen kaikkea häntä työhön innostutti, mutta samalla on jotenkin varma, että hän erityisesti oli kiintynyt lapsiin ja heitä kohtaan tunki erikoista rakkautta. Tästä kirjottaa hänen ainoa elossa oleva poikansa:

„Ei tarvitse muuta kuin lukea isävainajani esipuhetta hänen toimittamaansa katekismion selitykseen huomatakseen hänen suurta rakkauttaan kansansa lapsiin ja heidän kristilliseen kasvatukseensa. Tämä rakkaus vaati häntä perustamaan pyhäkouluja ja tekemään uskollista työtä niiden hyväksi. Vaikka hänen sisälliselle katseelleen heijasti pyhäkoulut „hartaushetkinä“, pakottivat häntä olevat olot muodostamaan niitä vähän toisin kuin nykyisin niitä tahdomme olemaan.

Joka edes kerran näki ja kuuli hänen pyhäkouluja tarkastaessa ja kinkeriluvuilla suuren lapsilauman ympäröimänä loistavin silmin katekiseeraamassa, ei voine unohtaa sitä tarkkaavaisuutta, millä lapset seurasivat ja kuuntelivat häntä ja sitä rakkautta Herraan Jeesukseen ja lapsiin, joka hänen sanoistaan kirkastui, vetäen voimallisesti puoleensa. Ja lasten tähden, ainoastaan sen tähden, että joku piti pyhäkouluja, rakasti hän myös pyhäkouluopettajia. Muistaakseni Juhannuspäivänä olivat senaikuisen suuren Kuopion maaseurakunnan pyhäkoulujen (ellen muista väärin oli niitä 105) opettajat kutsutut pappilaan päivällisille. Tietysti lapsen tarkka silmä huomasi monessa salon ukossa yhtä ja toista koomillista, johon isävainajalla itsellään oli hyvin kiin tarkka silmä. Mutta kyllä me lapset sen myös huomassimme, ettei pyhäkouluopettajasta uskaltanut antaa mitään arvostelua. Me, kaksi nuorinta, saimme joskus seurata isävainajaa hänen pyhäkoulutarkastusmatkoillaan. Kun pyhäkoulunpito oli loppunut ja oppilaat menneet pois, otti hän opettajat erilleen kamariin. Ja

vaikka muistutukset aina olivat vakavia, joskus ankariakin, näkyi niiden takaa sellainen rakkaus, ettemme koskaan huomanneet kenenkään opettajan loukkaantuneen. Päinvastoin oli aivan tavallista, että silloinkin ero oli hellä.

Aron Gustaf Borgin muisto on ehyt ja kirkas. Se ei koskaan ole häipyvä niitten mielestä, joille se aate on kallis, jolle vainaja elämänsä parhaita voimia uhrasi. — Näitten kahden uranaukasijan Berghin ja Borgin viittomaa tietä lähdettiin sitte hiljalleen kulkemaan. Tämän ajan huomattavia pyhäkoulun harrastajia olivat Mikkelin rovasti *Bernhard Sarlin* ja Helsingin kirkkoherra, asessori *A. V. Lyra*.

BERNHARD SARLIN.

Sarlin tutustui pyhäkoulutyöhön jo Kuopiossa koulua käydessään sekä sitten pappina ollessaan. Aatteen innostamana hän pyysi aina edistää harrastusta omassa seurakunnassaan. Mainitsemista ansaitsee myös hänen v. 1875 julkaisemansa *k a t e k e t i i k k a*, joka on laatuaan ensimmäinen maassamme ja joka on syntynyt niistä luennoista, jotka tekijä Tuusniemellä piti pyhäkouluopettajille harjotuskokouksissa.

A. V. Lyrassa sai pyhäkoulu innokkaan ja etevän kannattajan. Hän uhrasi elämäntyönsä lasten kristillisen opetuksen ja kasvatuksen parantamiseksi ja edistämiseksi. Jo 21-vuotiaana antautui

A. W. LYRA.

hän lasten opetuksen alalle; tuli papiksi 1858. Toimitti opettajanvirkaa Käkisalmen ala-alkeiskoulussa 1862 ja nimitettiin seuraavana vuonna Siitosen (Kymälän) koulun opettajaksi Sortavalassa. Sieltä teki hän 4 kk. kestävän opintomatkan Saksaan ja Sveitsiin tutkien kansakouluoloja ja etenkin uskonnonopetusta kansakouluissa. Tämä opintomatka innostutti häntä ryhtymään työhön uskonnon opetuksen parantamiseksi Suomen kouluissa. Elävästi ja havainnollisesti opetti hän uskontoa. Silloiset oppilaansa muistavat rakkaudella taitavaa opettajaansa. Unohtumattomia olivat heille ne hetket, jolloin rakas opettajansa antoi heille ijankaikkisen totuuden siemeniä. — Jotkut vainajan oppilaista ovat tulleet Jumalan valtakunnan uskollisiksi työmiehiksi. — Myöhemmin oli hänellä tilaisuus vaikuttaa laajemmissa piireissä uskonnon opetuksen parantamiseksi, kun hän jonkun aikaa kansakoulun tarkastajana vaikutti Viipurin läänin pohjoisimmalla puolella sekä Porvoon tuomiokapitulin notariona seurasi piispa Schauman'ia hänen tarkastusmatkoillaan Porvoon hiippakunnassa.

Pyhäkouluystävälle on hän tullut rakkaaksi sen kautta, että hän lämpimästi kannatti ja harrasti pyhäkoulutyötä. Jaakkiman kappalaisena ollessaan vaikutti hän 7 vuotta innolla ja menestyksellä pyhäkoulujen hyväksi paikkakunnalla. Kun hän 1879 siirtyi Helsinkiin kirkkoherraksi, jatkoi hän samaa työtä. Hänen myötävaikutuksellaan päätettiin Helsingin kaupunkilähetyksen ystäväin keskuudessa perustaa koko maata käsittävä pyhäkouluyhdistys, joka 1886 alkoi toimintansa. Alusta asti kannatti hän sitä, ollen sen puheen- tai varapuheenjohtajana 15 vuotta. Monta opettavaista ja kehottavaa puhetta piti hän Pyhäkouluyhdistyksen vuosikokouksissa. Hän koetti myös Porvoon tuomiokapitulin välityksellä edistää pyhäkouluasiaa ollessaan yli 18 vuotta mainitun tuomiokapitulin asessorina. Hänen laatimansa ohjeiden mukaan on Porvoon tuomiokapitulin kiertokirje elokuun 15 p:ltä 1887 papistolle kehotukseksi ja ohjeeksi pyhäkoulun järjestämisasiassa. Tämä asiakirja on rikkaan ja käytännöllisen sisältönsä puolesta merkikoinen Suomen pyhäkoulun historiassa. Sen perästä on harrastus vanhassa Porvoon hiippakunnassa leviämistään levinnyt varsinkin niissä seurakunnissa, joissa papisto on siihen innostunut.

Lyran kirjallisista julkaisuista mainittakoon: *Rippikouluun valmistava kristillisyyden opetus Suomen seurakunnissa; M. Lutherin pieni katekismus*, P. Raamatun esimerkeillä ja lauseilla varustettu ja *Piplian historian opettaminen*, lasten vanhemmille ja opettajille neuvoksi ja kehoitukseksi.

Ennenkuin kiiruhdamme eteenpäin, pysähdymme hetkeksi katselemaan, miltä edellämäinittujen merkkimiesten suorittama kylvö näytti, oliko siemen joutunut kivistöön kuollakseen vaiko hyvään maahan kantaakseen hedelmää.

Ne tilastolliset tiedot, jotka tältä ajalta ovat käytettävissä, ovat oppaanamme tässä tarkastelussa. Ensimmäinen sellainen tieto on vuodelta 1872 (Borgin kuukauslehti s. 164—182). Sen mukaan oli silloisessa Kuopion hiippakunnassa 975 ja Porvoon hiippakunnassa 1,400 koulua. Pyhäkoulutyötä harjotettiin aina Lapin rajoille asti. Tarkempia tietoja opettajain ja oppilaiden lukumäärästä puuttuu. Samoin ei arkkihiippakunnasta löydy ollenkaan näin aikaisia pyhäkoulutilastoja. Että sama harrastus sentään sielläkin oli olemassa, todistaa m. m. se, että saatavilla olevissa Turun pappien kokousten pöytäkirjoissa vuosilta 1842,—64,—71,—75 ja —80 puhutaan melkein jokaisessa pyhäkouluasiasta piispojen kertomuksissa, kokousten keskusteluissa ja ehdotetuissa keskustelukysymyksissä.

Olemme jo edellä maininneet, miten pyhäkouluasia Borgin aikana oli esillä Kuopion hiippakunnan piispantarkastuksissa. Samoin meneteltiin osaksi muissakin hiippakunnissa (rovastinkäräjien pöytäkirja Tyrvällä v. 1848 y. m.) Myöskin käsiteltiin asiaa toisinaan tuomiokapitulin kiertokirjeissä.

Huomattava lehti pyhäkouluhistoriassamme on se, että pyhäkoulua oli esillä ensimmäisen kerran 1863—64 vuoden valtiopäivillä. Silloin jätti nimittäin ennen mainittu rovasti J. I. Bergh pappissäädyn pohdittavaksi esityksen, jonka mukaan papisto velvotettaisiin huolehtimaan pyhäkouluista. Säätypäätöksen mukaan esitys lähetettiin tulevalle synodaalikokoukselle. Pappissäädyn menettely oli epäilemättä oikea. Sillä jos mainittu esitys olisi valtiopäiväpäätöksen kautta vahvistettu, olisi pyhäkoululaitoksemme

menettänyt vapautensa ja siten myöskin sen erityisen luonteen, joka sillä on ollut Berghin ajoista asti.

Myöskin sanomalehdissä otettiin asia puheeksi. Luultavasti ensi kerran tapahtui tämä 1859, jolloin Kuortaneen kirkkoherra, rovasti G. Fr. Stenbäck kirjotti pyhäkouluuasteesta Turussa ilmestyvään sanomalehteen „Åbo Tidningar“.

Keisarillisessa julistuksessa huhtikuun 19 p:ltä 1858 käsketään seurakuntia huolehtimaan pyhäkoulujen asettamisesta. „Ensimmäinen sisältäluvun opetus tulee tapahtumaan kodissa, ynnä kylä- ja pyhäkouluissa, joiden tarpeenmukaisesta asettamisesta jokaisen seurakunnan on huolta pitäminen.“

Myöskin oli pappeja, jotka kannattivat tämänlaisia virallisia velvotuksia. Niinpä esimerkiksi enemmistö pappien kokouksessa Kuopiossa v. 1864 katsoi suotavaksi, että pyhäkoulutarkastukset ja harjotuskokoukset tulisivat pappien obligatooriseksi tehtäväksi. Porvoon pyhäkoulukokouksessa v. 1880 taasen päätettiin, että papiston tulisi, mikäli mahdollista, esimerkiksi kerran kuussa panna toimeen katekeettillisiä harjotuksia pyhäkouluopettajien kanssa. Tämäntapaiset toimenpiteet, vaikkakaan ne eivät olleet vallan yleisiä, olivat suuria tekijöitä opettajien kasvattamisessa. Niin ikään auttoi samaa asiaa pyhäkoulua koskeva kirjallisuus, josta jo ennen on mainittu. Arvokkaana lisänä siihen on tältä ajalta mainittava: *Flyborgin lastenpostilla* pastori Nilónin suomentama 1870 ja G. E. Richterin suomentama *Sunnuntaikouluopettajain kirjasto*.

Aikakautemme alkupuolella oli pyhäkoulutoimitus enimmäkseen koneellista lukuharjoitusta. Hartauspuoli jäi yleensä enemmän tai vähemmän syrjään. Pääasiallisin syy siihen oli, että kierto- ja kansakouluja oli verrattain vähän, joten pyhäkouluja tahdottiin käyttää lukutaitoa parantamaan, jota ne ovatkin suuresti edistäneet. Vähitellen alettiin kumminkin Berghin, Borgin ja moneen muun esimerkkiä seuraten yhä enemmän panemaan painoa hartauspuoleenkin. Sen huomaa lausunnoista sen ajan pappeinkokousten pöytäkirjoissa.

Edelläkerrottujen vaikutuksien kautta levisi pyhäkoulu yhä laajemmille aloille. Vuonna 1888 oli Porvoon hiippakunnassa pyhäkouluoppilaita 53,836 ja Kuopion 38,056 ja seuraavana vuonna

oli koko maassa oppilaiden lukumäärä yhteensä 107,756. Kumminkin oli vielä suuria alueita yli koko maan, mutta varsinkin arkihiippakunnassa, joissa ei minkäänlaista pyhäkoulutyötä harjotettu.

Se ajanjakso, jota edellä olemme tarkastelleet, on nyt kulunut loppuun. Luodessamme siihen vielä kerran yleiskatseen, näemme sen alun olevan valtaviin uskonnollisten liikkeiden ajan, jolloin Herran Henki mahtavammin kuin milloinkaan ennen puhalsi kansamme keskuudessa. Voimakkaasti Herra silloin kirkkoansa rakensi. Voima, jota kirkko silloin kipeästi tarvitsi alkoi herua esiin kansan syvistä kerroksista, sieltä, missä ijäisyyskaipuu ei ollut kaavoihin tukahutettu. Myöhemmän herännäisyyden aika oli käsissä.

Tähän ihmissilmin katsoen onnelliseen aikaan liittyy pyhäkoulutyön synty. Näemme, miten se pienestä, vaatimattomasta alusta kehittyi, kasvaa ja vastustusten pyörteissä vaurastuu ja lujittuu, miten Herran Hengen kouluuttamat voimat sitä aatetta innolla ajavat. Siellä ja täällä on pyhäkoulutyö täydessä kukoistuksessaan. Nuorekkaana astuu se monin paikoin etualaan.

Ja kumminkin on tällä aikakaudella varjopuolensakin. Yhteistä, elähyttävää johtoa ei ollut. Ja tämän puutteessa oli vaara tarjona, että into laimenisi ja kehitys rupeisi kulkemaan taaksepäin. Yrityksiä tämän vaaran poistamiseksi näemme kyllä tehdyksi, mutta ilman tulosta. Ajanjakson väistyessä ohi on pyhäkoulutyö maassamme vielä vailla yhtenäistä johtoa, joka, silmälläpitäen koko maata, järjestäisi jo ennen aletun työn ja raivaisi uutta alaa karuilla mailla. Valmiina on perustus ja rakennusaineet; rakennus, joka aineet liittäisi yhteen, vain puuttuu. Se tärkeä tehtävä jää nousevalle aikakaudelle.

MYÖHEMMÄT VAIHEET.

1887—1912.

Kuten edellä olemme nähneet, puuttui pyhäkoulutyöltä yhtenäistä johtoa. Maaperä ei ollut vielä siihen tarpeeksi valmistettu. Vähitellen kumminkin pyhäkoulutyö saavutti semmoisen kantavuuden ja olot muodostuivat sellaisiksi, että voimien yhteenliittyminen kävi mahdolliseksi, vieläpä välttämättömäksi.

SUOMEN PYHÄKOULUYHDISTYKSEN SYNTY.

Jo v. 1883 paikkeella oli pyhäkoulutyö alulla Helsingin kaupunkilähetyksen ystävien kesken. Toiset kokosivat lapsia syrjäkaduilta ja veivät heitä lähetyksen silloiseen majaan, toiset taas kantoivat pientä urkuharmoonia n. s. Antipoffin taloihin, jotka olivat oikeita paheitten pesäpaikkoja. Siellä kerääntyi suuri joukko lapsia ja aikuisiakin pyhäkouluopettajien ympärille.

Tästä vähäisestä alusta sittemmin kehittyi suuri, siunausta tuottava toiminta pääkaupungin kymmeniintuhansiin nousevien pienokaisten kesken. Joka viikko on sittemmin pidetty jonkun papin johtamana tekstiselityskokous. Teksteinä on seurattu pyhäkouluyhdistyksen tekstejä. Kerran kuukaudessa on kokoonnuttu keskustelukokoukseen, jossa joku opettaja on antanut näytetunnin tai esittänyt jonkun keskustelukysymyksen.

Pyhäkoulukirjasto oppilaita ja opettajia varten on niinikään ollut olemassa.

Täällä, Helsingin kaupunkilähetykseen kuuluvien ystävien kesken syntyi v. 1886 ajatus sentapaisen yhdistyksen perustamisesta, jota tuomiorovasti Borg oli kirkolliskokouksessa aikoinaan

E. af FORSELLES.

A. LÖNNROTH.

esittänyt vaikkakin ilman tulosta. Olevat olot, tarkempi tutustuminen pyhäkoulutyön johtoon ulkomailla ja mahdollisesti myöskin osaksi elpynyt hengellinen elämä vaikuttivat sen, että tämä kysymys uudelleen heräsi eloon.

HILDA GRANSTEDT.

ZELMA LINDH.

VIKTORIA LAURELL.

Tuumasta ryhdyttiin myös toimeen. Ensimmäinen kokous asiasta pidettiin Helsingissä 16 p. toukokuuta 1886, jolloin oli läsnä 15 henkilöä sikäläisestä pyhäkouluyhdistyksestä. Kokouksessa, jossa pastori A. Lönnroth johti puhetta, merkitsemme tähän seuraavaa. Herra E. af Forselles piti esitelmän pyhäkouluhistorian kehityksestä eri maissa ja esitti, miten samantapainen toiminta voitaisiin järjestää meidänkin maassamme. Pitämän keskustelun jälkeen kokous päätti asettaa 5-henkisen komitean, jonka tehtäväksi jäisi sääntöehdotuksen valmistaminen seuraavaan kokoukseen.

Komitean jäseniksi tulivat herra *E. af Forselles*, pastori *A. Lönnroth*, neiti *Hilda Granstedt* ja rouva *Zelma Lindh*. Viidennen henkilön saisi komitea itse valita ja tuli siksi asessori *A. V. Lyra*.

Seuraavassa kokouksessa 8 p. joulukuuta 1876 käytiin sitte tarkastamaan komitean laatimaa ehdotusta perustettavan yhdistyksen säännöiksi, jota tarkastelua jatkettiin muutama päivä myöhemmin pidetyssä kokouksessa eli 13 p. joulukuuta. Tällöin hyväksyttiin lopullisesti säännöt syntyvälle yhdistykselle ja määrättiin komitea hakemaan niille asianmukainen vahvistus ja sen saatua sopivalla tavalla julkaisemaan ne yleisölle sekä samalla levittämään jäsenkirjotuslistoja. Tähän komiteaan kuuluivat: rovasti *A. V. Lyra*, sotarovasti *A. Lönnroth*, protokollasihteeri *E. A. Forsell*, yliopiston amanuenssi *Emil af Forselles*, rouva *Zelma Lindh*, opettajar *Hilda Granstedt* ja neiti *Viktoria Laurell*. Listojen palattua tuli komitean kutsua kokoon jäseniksi kirjottautuneet yhdistyksen perustavaan kokoukseen ja siihen mennessä huolehtia väliaikaisesti yhdistyksen asioista.

SÄÄNTÖ-EHDOTUS

SUOMEN EVANKELIS-LUTHERILAISELLE SUNNUNTAIKOULUYHTIÖLLE.

1 §.

Suomen Evankelis-Lutherilainen sunnuntaikoulu-yhtiö tahtoo, edistääksensä lasten opettamista kristillisessä uskossa ja tiedossa, vaikuttaa Jumalan sanan perustuksella ja voimassaolevan kirkkolain mukaan työskentelevien sunnuntaikoulujen perustamiseen ja ylläpitämiseen maamme seurakunnissa.

2 §.

Siinä tarkoituksessa pitää yhtiö huolta sopivan sunnuntaikoulu-kirjallisuuden, sanomalehtien y. m. toimittamisesta sekä kannattaa voimain mukaan sekä paikallisyhtiöitä että yksityisiä sunnuntaikouluja, jotka hyväksyen yhtiön tarkoitusta, allamainitussa järjestyksessä siihen yhtyvät.

3 §.

Yhtiö on avoinna jokaiselle, joka kannattaa sen yllä osoitettua tarkoitusta sekä suorittaa jäsenmaksua 1 markan vuodelta tahi 25 markkaa kerrassaan. Yhtiön taloudellisen aseman turvaamista ja tarpeellisten menojen suorittamista varten oikeutetaan yhtiö vastaanottamaan paitsi jäsenmaksuja myöskin vapaaehtoisia lahjoja ja testamentteja. Samaan tarkoitukseen kannettakoon vuosittain jonakin sopivana sunnuntaina kaikissa maamme lutherilaisissa kirkoissa yleinen kolehti Suomen Evankelis-Lutherilaisen sunnuntaikoulu-yhtiön hyväksi.

4 §.

Yhtiön asioita hoitaa Helsingissä oleva 9 jäseninen toimikunta, joka on päätösvoipa viidellä kokouksessa läsnä olevalla jäsenellä, ja on toimikunnan jäsenten keskuudestaan valittava puheenjohtaja, varapuheenjohtaja, kirjuri ja kassanhoitaja. Toimikunnan jäsenistä luopuu vuosittain 3, ensimmäisellä ja toisella kerralla arvan kautta ja sittemmin vuoron jälkeen; eroavat voidaan uudestaan valita.

5 §.

Vuosikokous pidetään paikalla ja aikana, jonka toimikunta määrää. Tässä kokouksessa käsitellään sunnuntaikouluja ja yhtiötä koskevia asioita, toimikunta antaa kertomuksen yhtiön vaikutuksesta, valitaan ennen mainitussa järjestyksessä jäseniä toimikuntaan sekä tilien tarkastajat. Yksinkertainen ääni-enemmistö ratkaisee vaalit ja päätökset, paitsi sääntöjen muutoksessa, johon vaaditaan $\frac{2}{3}$ äänien enemmistö. Poissa oleva yhtiön jäsen saakoon valtakirjalla toiselle jäsennelle antaa oikeutensa kokouksessa puhua ja äänestää. Jos useimmat, kun on

vaali kysymyksessä, käyttävät yhtä asiamiestä, alköön se kelvatko. 1 § kuitenkin pysyy muuttamatta niinkauvan kuin yhdistys sellaisenaan on olemassa.

6 §.

Paikallisyhtiö tai yksityinen sunnuntaikoulu, joka haluaa liittyä yhtiöön, antakoon sitä varten kertomuksen vaikutuksestaan ja kuinka se vast'edes tahtoo vaikuttaa, jonka jälkeen toimikunnan arvostelusta riippuu, suostutaanko mainittuun pyyntöön, ja tulee jokaisen yhtiöön kuuluvan paikallisyhtiön tai sunnuntaikoulun vuosittain jättää toimikunnalle kertomus vaikutuksestansa.

7 §.

Yhtiö, joka on vakuutettu maamme papiston hyväntahtoisesta ja hartaasta myötävaikutuksesta, on mitä sen paikallisyhtiön, koulujen sekä sen omaan vaikutukseen tulee, kirkollisten virastojen valvonnan alainen sekä velvollinen mainitusta vaikutuksestaan vuosittain antamaan alamaisen kertomuksen. Tämän kertomuksen, joka käsittää edellisen kalenterivuoden ajan, lähettäköön toimikunta vuosittain ennen helmikuun loppua asianomaisen tuomiokapitulin kautta maan hallitukselle.

Nämä säännöt saivat armollisen vahvistuksen 26 p. toukuukuuta 1887. Samalla määräsi senaatti, että yhdistyksen hyväksi oli kannettava kolehti vuosittain ensimmäisenä sunnuntaina loppiaisesta kaikissa maamme evankelis-luterilaisten seurakuntien kirkkoissa. Säännöt lähetettiin 1887 jäsenkirjotuslistoineen kaikille maamme papeille ja pyhäkouluystävälle ja kehoitettiin heitä liittymään yhdistykseen. Jäseniksi liittyikin kaikkiaan 586 henkilöä, niistä satakunta pappia. Perustava kokous pidettiin sitte Tampeereella 23 p. elokuuta 1888 pappiskokouksen yhteydessä.

Näin oli Aron Gustaf Borgin ajatus perustaa koko maata käsittävä pyhäkoulu yhdistys toteutunut. Mielel olivat nyt jo siksi kypsyneitä, ettei sen toteuttaminen enää kohdannut suurempia vaikeuksia. Johto, jonka ympärille keskittyisi samaa asiaa harrastavat voimat, oli saatu. Miten se on toiminut ja mitä näkyviä hedelmiä sen toiminta on kantanut, sen tulemme näkemään seuraavasta.

I. SAARNA JA OPETUSTOIMI.

Suurta siunausta ja virkistystä on yhdistys epäilemättä tuottanut kirkollemme ja varsinkin pyhäkouluasialle harjottamansa *saarnatoiminnan* kautta. Se on synnyttänyt elämää kuolleihin seutuihin ja elvyttänyt väsyneitä voimia. Se on ollut suuri tekijä työssä sisälähetyksen alalla.

Alkuvuosina yhdistys harjotti tätä toimintaa yksinomaan vapaaehtoisten voimien kautta, mitään vakinaista saarnaajaa kun ei yhdistyksellä ollut. Senvuoksi ei voitukaan saarnatoimintaa ulottaa niin laajalle kuin sittemmin on ollut mahdollista. Kun yhdistys v. 1898 sai oman sihteerin, joksi kutsuttiin pastori *Rob. Hernberg*, vilkastui toiminta. Sihteerin tehtäviin m. m. kuului käydä vähintään 50:ssä seurakunnassa vuosittain. Kokemuksistaan ja työtavastaan kertoo pastori Rob. Hernberg m. m. seuraavaa: „Kaikkialla on minut otettu ilolla vastaan ja kaikkialla olen löytänyt pyhäkoulun hartaita ystäviä. Kirkossa on joskus ollut vähemmän sanankuulijoita, pyhäkouluopettajia ja lapsia, mutta syy siihen on ollut joko kodin etäisyys kirkosta tai, niinkuin toukokuussa kelirikon aikana, jäät tai, niinkuin elokuussa kovin kiire elonkorjuun aika. Arkipäivinä, jolloin seurakunnan papisto ei ole toimeenpannut erityistä pyhäkoulujuhlaa, olen järjestänyt toimeni kirkossa siten, että sen jälkeen kun olen pitänyt saarnan pyhäkouluasiasta, olen antanut pyhäkouluopettajain lastensa kanssa luokittain esiintyä koeopetusta näyttämään. Tätä en ole pyytänyt tarkastaakseni seurakunnan pyhäkouluja, sillä tämän koulun tarkastajat on sen saman seurakunnan papisto, vaan kansan tähden, että se omin silmin näkisi, ettei pyhäkoulutoimi ole mikään nurkkatoimi, vaan työ, joka on seurakunnan ja koko Suomen kirkon kannattama ja hyväksymä. Mutta myöskin opettajien, lasten ja oman itseni tähden on se ollut hyödyllistä, että on saatu kirkossa kuulla opetusta. Ehkäpä lapset tämän kautta ovat oppineet paremmin antamaan arvoa opettajille, kun näkevät, että heidän tointaan valvoo ja puolustaa koko seurakunta, eikä ainoastaan joku kyläkunta. Ja opettajat sitten saavat tästä sekä kehotusta että va-

ROB. HERNBERG.

rotusta. He näkevät, kuinka heistä eivät ainoastaan huolehdi oman seurakunnan papit, vaan myöskin laajemmassa piirissä, seurakunnan ulkopuolella, tahdotaan heitä neuvoa ja ohjata.“

Kun yhdistys sitte vuonna 1903 sai valtioapua Smk. 5,000: — ja sihteeri vapaan piletin Suomen Valtion rautateilla, voi yhdistys tämän kautta ei ainoastaan laajentaa kustannusliikettään, vaan myöskin ottaa palvelukseensa maallikon, jonka tehtävänä oli auttaa sihteeriä hänen laajassa työssään. Täksi valittiin v. 1904 diakooni *A. Laitinen*. Hänen työalakseen tu-

livat etupäässä sellaiset seudut, joissa ei vielä ollenkaan pyhäkouluu ollut olemassa tai joissa ne syystä tai toisesta olivat kuolemassa. Hänen toimintaansa varten annetuista ohjeista mainittakoon seuraavat kohdat: „Kunkin seurakunnan kirkkoherran neuvon mukaan on hänen toimiminen niin useassa paikassa seurakunnassa kuin tarve vaatii. Kokouspaikoissa tulee hänen pitää a) esitelmiä pyhäkouluasiasta, b) samalla kertaa pitää pyhäkouluu, c) keskustella läsnäolijoiden kanssa, mihin toimenpiteisiin olisi ryhdyttävä pyhäkoulun hyväksi juuri sillä paikkakunnalla. — Kussakin paikassa on koetettava päästä käytännölliseen tulokseen, neuvottelujen kautta kirkkoherran kanssa sekä kehottamalla asianomaisia paikkakuntalaisia kääntymään seurakunnan kirkkoherran puoleen, jos haluavat ryhtyä pyhäkoulutyöhön. Ennenkuin hän jättää seurakunnan, käyköön kirkkoherralle kertomassa toimistaan.

Vuonna 1908 otettiin yliasiamiehen apulaiseksi diakooni *Taneli Vilkuna*. Molemmat apulaiset ovat yhä edelleen yhdistyksen palveluksessa.

Paitsi näitä vakinaisia työntekijöitä on yhdistys saanut ystävällistä apua seurakuntien paimenilta. Saarnamatkoilla ovat vuosien kuluessa käyneet m. m. seuraavat pappismiehet: A. Aimonen,

A. O. Blomberg (Vuorimaa), Johannes Borg, L. Bengelsdorff, A. L. Gullin, Hannu Hansson (Haahti), K. A. Hilden, T. Hohenthal, T. Hulkkonen, Eero Hyvärinen, V. Helle, A. Keihänen, P. Korpi, Y. Kivioja, A. V. Lyrä, A. Lönnroth, Felix Lujanen, K. M. Martin, E. Murén, O. Hj. Pakarinen, J. A. Peltonen, K. Sahlberg, R. Sarlin, J. Smolander, A. Taube, V. Tiitola, U. Tuhkanen, G. Törnvall, J. V. Vartiainen, Vitikainen sekä jumaluusop. yliopp. E. Tallbacka ja lähet. oppil. J. Tuominen.

Pienestä alusta on tämä saarnatoimi laajentunut niin, että nyt jo vuosittain pidetään yhdistyksen puolesta pyhäkoulujuhlia ja saarnoja yli 200:ssä, viime vuonna 277:ssä seurakunnassa.

Tässä yhteydessä on myöskin mainittava *vuosikokoukset*, joita on pidetty eri osissa maatamme ja jotka ovat muodostuneet koko maan pyhäkouluystävien juhliksi. Ohjelmassa, joka yleensä on ollut monipuolinen ja käytännöllinen, on ollut saarnoja, esitelmiä, keskusteluja, näytetunteja y. m. Että nämä ovat saaneet suurta suosiota osakseen, todistaa m. m. se, että moniaissa seurakunnissa annetaan asianomaisesta pyhäkouluurahastosta matkarahat kokoukseen osaaottaville pyhäkouluopettajille. Samoin on myöskin yhdistys puolestaan vuosittain jakanut muuttaman sata markkaa matka-avuksi varattomille ja pitempimatkaisille opettajille.

Ensimmäinen vuosikokous pidettiin Helsingissä tammikuun 12 p. 1890. Vaikkei monta pyhäkoulun ystävää ollutkaan silloin saapunut maaseuduilta, olivat kuitenkin ne joukot, jotka silloin tulvailivat Jumalan palvelukseen pääkaupungin kirkkoihin, jotenkin sankat. Täpötäynnä oli varsinkin Nikolainkirkko, jossa rovasti B. Sarlin, Valkealasta, piti suomalaisen saarnan. Jumalanpalveluksen perästä kokoontuivat kokouksen osanottajat Nikolainkirkon pa-

A. LAITINEN.

TANELI VILKUNA.

viljonkiin, jossa johtokunnan puheenjohtaja, rovasti Lyra lausui läsnäolevat tervetulleiksi. Sihteeri luki vuosikertomuksen, joka käsitti yhdistyksen syntyä ja myöskin sen vaikutusta perustamishetkestä lähtien. Sitte toimitettiin virkailijoiden vaali y. m.

Vuosikokouksia on sittemmin pidetty Jyväskylässä, Lahdessa, Lappeenrannassa, Joensuussa, Tampereella, Mikkelissä, Turussa, Oulussa, Kymnlaakson kansanopistolla, Kuopiossa, Raumalla, Sortavalassa, Hämeenlinnassa, Viipurissa, Vaasassa ja Mikkelissä.

Viime vuosina on yliasiamiehen ja hänen apulaisensa toimesta järjestetty eri seuduilla maata muutamia päiviä kestäviä *luentokursseja* pyhäkouluopettajille. Ohjelman suorittamiseen on, paitsi pappeja, myös oppi- ja kansakouluopettajia, vieläpä etevimpiä pyhäkouluopettajiaakin ottanut osaa. Esitelmien, keskustelujen, raamatuntutkistelujen ja näytetuntien kautta on tahdottu herättää ja kehittää pyhäkouluopettajia entistä suuremmalla innolla ja ymmärryksellä jatkamaan alottamaansa vapaaehtoista rakkauden työtä. Toisinaan ovat tällaiset kurssit saaneet osakseen runsasta osanottoa ja herättäneet entistä suurempaa harrastusta asiaan sillä paikkakunnalla. Se lyhytaikainen kokemus, mikä on olemassa, osoittaa, että tällaiset kurssit ovat omiaan vetämään vakavia ja lasten opetuksen alalla vaikuttavia henkilöitä pyhäkoulun toimintapiiriin. Siten voi pyhäkoulun toiminta, joka on enemmän tai vähemmän kärsinyt työvoimien puutetta, aikaa voittaen siitä vapautua ja saada kykeneviä voimia laajaan työhönsä. Tällaiseen uudempaan työtapaan on naapurimaissakin, Skandinaviassa, ruvettu yhä enemmän viime aikoina kiinnittämään huomiota.

Näitä kurssseja on pidetty v. 1910 Mikkelissä, Salossa, Porissa, Iisalmella ja Forssassa sekä v. 1911 Kymissä, Joensuussa, Ylivieskassa, Oulussa, Lappeenrannassa ja Tammisaaressa.

Yhdistyksen harjottama laaja saarnatoimi ja lukuisat pyhäkoulujuhlat ovat elvyttäneet kirkkomme pappejakin siihen määrin, että monet heistä omasta aloitteestaan ovat huolehtineet paikallisista pyhäkoulujuhlista ja lastenjumalanpalveluksista. Niinpä kerrotaan esimerkiksi eräässä vuosikertomuksessa: „yhä useammassa paikassa on sitä paitsi papiston toimenpiteistä alettu lämpimänä vuoden aikana pitää joko yhteisiä lastenjumalanpalveluksia seurakunnan kirkossa, johon seurakunnan kaikilla lapsilla, mutta etupäässä pyhäkouluoppilailla on tilaisuus tulla, tai hengellisiä lasten juhlia luonnon helmassa, joissa tilaisuuksissa luonnollisesti hengellinen ravitseminen, Jumalan sanan viljeleminen on ollut pääasia.“

Koulujen tarkastukset ja harjotuskokouksien pitäminen on myöskin yhdistyksen toiminnan vaikutusta. Toisin paikoin ovat näet papit kiitettävällä tavalla ja ahkeruudella toimineet koulujensa hyväksi. Niinpä saattoi esimerkiksi piispa Råbergh eräässä pappeinkokouksessa Porvoossa sanoa: „useimmissa seurakunnissa pitää papisto joka kuukausi opettajille harjotuskokouksia, kaikissa seurakunnissa pitää papisto pyhäkoulutarkastuksia.“ Etteivät asiat sentään kaikkialla olleet yhtähyvällä kannalla, osottaa m. m. se, että yhdistyksen vuosikertomuksissa usein valitetaan, etteivät papit kaikkialla huolehdi seurakuntainsa pyhäkouluista. — Toisin paikoin, etupäässä suuremmissa seurakunnissa, ovat maallikotkin, varsinkin hurskaat kansakoulunopettajat auttaneet papistoa pyhäkoulun tarkastamisessa.

Erityisellä mielihyvällä on tässä mainittava, että hiippakuntiemme kaikki piispat ovat asian puolesta puhuneet m. m. virallisissa kertomuksissaan ja piispantarkastustilaisuuksissa. Sitäpaitsi on hiippakuntakokouksissa otettu joku pyhäkoulualaan kuuluva kysymys keskustelun alaiseksi, joten papiston huomio näissä julkisissa tilaisuuksissa on kiinnitetty pyhäkoulun kalliiseen asiaan.

Vuorovaikutusta ulkomaitten pyhäkoululiikkeen kanssa on koetettu pitää yllä. Yhdistyksen johtokunta on usein lähettänyt edustajansa yleisiin ulkomaalaisiin pyhäkoulukokouksiin saadakseen uusia vaikuttimia ja sysäyksiä sekä tehdäkseen maamme pyhäkoulutyötä tunnetuksi ulkomailla.

Elpyvän harrastuksen ilmauksina on pidettävä myöskin *paikallisyhdistyksien* syntymistä, jotka epäilemättä ovat suureksi osaksi hedelmiä yhdistyksen vaikutuksesta. Kuten aikaisemmin mainitun Kuopion yhdistyksen samoin on näitten myöhempäänkin tulleitten tarkoitus edistää ja tukea paikallisia pyhäkouluharrastuksia. Viime vuosikertomuksen mukaan on tällaisia yhdistyksiä 36, nimittäin: Haminassa ja Vehkalahdella, Lahdessa, Längelmäellä, Ruokolahdella, Mikkelissä, Kymissä, Humppilassa, Virolahdella, Antreassa, Vesannolla, Sippolassa, Orivedellä, Rautjärvellä, Forssa-Tammelassa, Kuopion kaupungissa, Eräjärvellä, Akaassa, Urjalassa, Loimaalla, Jyväskylän kaupungissa, Impilahdella, Toivakassa, Jaakkimaassa, Räisälässä, Metsämaalla, Piikkiössä, Vilppulassa, Kangasalla, Kuorehvedellä, Valkjärvellä, Korpiselällä, Maaningalla, Sismässä, Oulun rovastikunnan Pyhäkoulu yhdistys sekä ruotsalaiset paikallisyhdistykset Siuntiossa ja Dragsfjärdissä.

Paitsi näitä tässä lueteltuja, löytyy muutamia itsenäisiä yhdistyksiä, jotka vaikkakaan eivät suoranaisesti ole liittyneet Suomen Pyhäkoulu yhdistykseen, kumminkin toimivat sopusoinnussa ja hyvässä suhteessa sen kanssa. Sellaisia on Kuopiossa, Helsingissä ja Turussa. Kahden edellämainitun paikan yhdistyksien synnystä ja vaikutuksesta olemme muussa yhteydessä tehneet selvää. Tässä esitämme senvuoksi vain muutamia piirteitä Turun yhdistyksestä.

Pyhäkouluhomma Turussa ei ole vanha, mutta lämpimällä harrastuksella on sitä tehty. Ensimmäisenä tienraivaajana tällä alalla mainittakoon neiti *Augusta von Konow* († 1898). Hän avasi, Jeesuksen rakkauten innostamana, 1870-luvulla pyhäkoulun, joka sai suurta tunnustusta osakseen ja jonka oppilasluku lisääntyi yhä. Parhaimpana aikana oli siinä yli 100 oppilasta. Koulu oli ruotsinkielinen. Neiti v. Konowin pyhäkoulun kautta tuli Jumalan sana siunaukseksi monelle kodille ja moni nuori tuli vedetyksi Jumalan puoleen. Vuosittain pidetyissä joulu- ja kesäjuhliissa esiintyivät Turussa silloin olleet papit, kuten *C. H. Alopæus* (kuuromykkäkoulun johtaja, sittemmin Porvoon piispa), *G. Dahlberg* (tuomiokap. asessori, sittemmin tuomiorovasti) y. m.

Myöhemmin, noin v. 1885 perustettiin Turun Merimieslähetysten toimesta suomalainen ja ruotsalainen pyhäkoulu, jotka pidet-

tiin Merimieslähetyksen talossa (nyk. Kaupunginlähetyksen) Puitokadun varrella. Suomalaista pyhäkoulua johti pitemmän aikaa kauppias *H. Kestilä* († 1911) ja ruotsalaista kauppias *K. F. Pou-sar*, joka nykyään asuu Tukholmassa. Kouluissa oli paljon oppilaita.

V. 1888 tahtoi neiti v. Konow luopua pyhäkoulunsa johdosta. Hän tunsii olevansa vanhuuden takia jo liian heikko jatkamaan sitä. Pastori *A. Keihänen* suostuikin ottamaan mainitun koulun johdon, liittäen siihen sittemmin pari suomalaista pyhäkoulua. Niissä kävi hyvin runsaasti oppilaita. Silloin oli Turun pyhäkoulutyön kevätaika.

Työ järjestettiin sittemmin perustamalla syyskuun 11 p:nä 1891 „Turun ev. lut. pyhäkouluyhdistys“, jolla on seuraavat säännöt:

§ 1.

Evankelis-luterilainen sunnuntai-kouluyhdistys Turussa, jonka tarkoitus on edistää lasten uskonnollista ja siveellistä kasvatusta, hyväksyy ne säännöt, jotka Hänen Keisarillinen Majesteettinsa on hyväksynyt ja vahvistanut „Evankelis-luterilaiselle sunnuntai-kouluyhdistykselle Suomessa“, kumminkin niillä muutoksilla, mitkä olosuhteet täällä vaativat.

§ 2.

Yhdistys valitsee toimikunnan, johon kuuluu 7 jäsentä, jotka taas keskuudestaan valitsevat puheenjohtajan, kirjurin ja rahastonhoitajan.

§ 3.

Vuosikokous pidetään toukokuun lopussa tai kesäkuun alussa, jossa annetaan tili yhdistyksen vaikutuksesta. Jäsenistä kahtena ensi vuotena eroaa 2 arvan kautta ja 3 vuotena muut, mutta voidaan valita takaisin. Vuosikokouksessa valitaan myös tilintarkastajat laskuille.

§ 4

Sunnuntai-koulu-asian harrastuksen kasvattamiseksi pidetään kuukausittain esitelmää vuorotellen suomen ja ruotsin kielellä tässä tarkoituksessa, jolloin vapaaehtoisia lahjoja kootaan sen vaikutuksen edistämiseksi.

§ 5.

Yhdistys on oikeutettu ottamaan vastaan testamentteja ja lahjoja.

Yhdistyksen ensimmäiseen johtokuntaan kuuluivat: tuomiorovasti *G. Dahlberg*, puheenjohtajana, neiti *A. v. Konow*, neiti *Ida Vetterstrand*, pastori *K. V. Lehtonen* (silloin merimieslähetyksen saarnaaja) rahastonhoitajana, kansakouluopettaja *K. G. Lindman* ja pastori *A. Keihänen*, sihteerinä

Vuonna 1893 muuttui „Turun merimieslähetyshdistys“ „Turun kaupunginlähetykseksi“, jonka tärkeimpiin tehtäviin kuului työ lasten keskuudessa. Pyhäkoulutyö sai siten myös uutta virikettä. Moni kaupungin papeista otti innolla osaa siihen. Kun v. 1902 uusi ylimääräinen papinvirka perustettiin seurakuntaan, päätettiin että siihen m. m. kuuluisi pyhäkoulun johto. Pastori *J. E. Kallio*, joka tähän virkaan nimitettiin, johti yksin muutaman vuoden ajan pyhäkoulutyötä. Vuonna 1905, kun kappalaisten luku lisättiin 6:teen, otti kukin heistä omassa piirissään johdon pyhäkouluissa, vaikkakin valmistuskokoukset olivat yhteiset ja kappalaiset vuoroon johtivat niitä. Niin jatkuu työ yhä vieläkin.

Lasten lukumäärä pyhäkouluissa on vaihdellut 1,000 ja 1,500 välillä. Nykyään on luku vähän pienempi. Siihen on useita syitä. Monta uutta yhdistystä on syntynyt ja niistä on monella pyhäkouluja tai lastenosastoja. Yhdistysten yleisissäkin kokouksissa käy paljon lapsia, jotka sentähden ovat jääneet pois yleisestä pyhäkoulusta. Opettajien lukumäärä on aikojen kuluessa vaihdellut, mutta on se keskimäärin ollut noin 50.

Mitä *opetustoimen* järjestämiseen pyhäkouluissa tulee, niin ei siinä vielä toistaiseksi ole saatu sellaista työtappaa, joka olisi yhteinen kaikille kouluille kautta maan. Syynä siihen eivät ole ainoastaan paikalliset olosuhteet eivätkä käytännölliset seikat, vaan myöskin erilaiset periaatteelliset käsitykset pyhäkoulun tehtävästä. Mielestämme on tässä kohden huomattavissa kolme eri mielipi-dettä.

Alkuaikoina oli pääpaino useimmissa kouluissa opillisella puolella. Hartaus jäi sivuasiaksi. Se johtui osaksi siitä, ettei pyhäkoulun merkitystä käsitetty kuin myöskin siitä, että lukutaito oli monin paikoin hyvin alhaisella kannalla. Ei ollut kansakouluja eikä juuri kiertokoulujakaan maaseuduilla. Papit rupesivat

perustamaan kouluja, joissa sunnuntaisin opetettiin lapsia tavauksessa ja sisäluvussa. Samalla kuulusteltiin heiltä katkismuksen ja toisinaan myös raamatunhistorian läksyjä. Näin tehtiin ahkeraa työtä ilman suurempia kasvatustavallisia tietoja, työtä, josta epäilemättä on ollut siunausta tuhansille. Mutta samalla sillä on ollut varjopuolensakin. Se on osaltaan synnyttänyt ja jättänyt jälkeensä sellaista käsitystä, ettei ole tarvis perustaa pyhäkouluja niihin seutuuihin, joissa on kierto- tai kansakouluja, ne kun muka korvaavat sen, mitä pyhäkoulu antaa. Täten on tämä vanhempi työtapa tietämättään ollut esteenä pyhäkoulujen levenemiselle. Mutta se on vaikuttanut ehkäisevästi myös lapsiin. Kun heitä pari, kolme tuntia kuivalla sisälukuharjoituksella ja läksyjen koneellisella kuulustamisella vaivataan, ei ole ihme, että lepopäivä, Herran päivä, tuntuu pitkältä ja ikävältä työpäivältä ja että pyhäkoulussa käyminen tulee vastenmieliseksi. Samalla tylsistyy pyhäpäivän pyhittämisen käsite.

Vastakkaista mielipidettä kannattavat perustelevat kantaansa seuraavaan tapaan: Nyt kun uskontoa opetetaan jotenkin tyydyttävällä tavalla kaikissa Suomen kansa- ja kiertokouluissa, joita on jo montakin joka kunnassa, niin ettei yhdenkään lapsen enää tarvitse olla ilman uskonnon opetusta, niin voidaan pyhäkoulu muuttaa varsinaiseksi hartaushetkiksi, lastenjumalanpalveluksiksi, joissa lapsille heidän tajuntaansa vastaavalla tavalla esitetään pääpiirteissä se, mitä aikuisille tarjotaan yleisessä jumalanpalveluksessa. Siihen kuuluisi synnin- ja uskontunnustus, lyhyt kyseleminen tekstistä, rukouksia ja lauluja.

Tämän järjestyksen kautta herätetään lapset käsittämään pyhäpäivän oikeaa viettämistä ja merkitystä sekä kasvatetaan nuoruudesta asti pitämään jumalanpalvelusta arvossa, niin että heistä varttuneemmiksi tultuaan voi odottaa ahkeria kirkonkävijöitä. Tällainen hartaushetki tukee sitä hengellistä elämää, jonka alku kasuteessa on lapsiin istutettu. Ainoastaan poikkeustapauksissa ja vanhempain vaatimuksesta annetakoon joku tila läksyille, kumminkin niin, että lapselle palatessaan pyhäkoulusta jää se käsitys, että hän on ollut jumalanpalveluksessa eikä tavallisessa koulussa. (Kts. asessori V. Vallin alustus Pyhäkouluyhdistyksen vuosikokouksessa Oulussa 1902. Pyhäkoululehti N:o 9).

Tällä kannalla on nykyään suuri osa maamme pyhäkouluystäviä ja työntekijöitä. Ja näyttää siltä kuin tämä mielipide voittaisi yhä enemmän ja enemmän kannatusta. Tännepäin kallistuu yhdistyksen johtokin. Sen vuosikertomuksissa y. m. julkaisuissa painostetaan tätä. Niinpä lausutaan eräässäkin paikassa (kts. Pyhäkoululehti 1905 siv. 35): „Pyhäkoulu on lasten hartaushetkenä niin paljo kuin mahdollista muistuttava aikaihmissen jumalanpalvelusta kirkossa. Siihen olisi kuuluva yksinkertainen ja helppotajuinen liturgia ja saarnan asemesta opetus ainakin kahdessa ryhmässä. Pienemmät, luvuntaitamattomat lapset muodostaisivat ala-osaston, ja opetus tällä osastolla olisi tapahtuva suullisen kertomuksen muodossa ja sopivien raamatullisten kuvien avulla. Suuremmat, enemmän kehittyneet lapset olisivat sitävastoin opettavat erityisten kirkollisia pyhäkouluja varten laadittujen tekstien johdolla.“

On sitte vielä olemassa kolmaskin mielipide. Se koettaa kulkea keskitietä kahden edellämainitun käsityksen välillä. Tätä välittävää mielipidettä, joka paljon kannatusta on sekin osakseen saanut, on m. m. edustanut asessori A. V. Lyra-vainaja. Tämän käsityksen mukaan tulee pyhäkoulun liittyä avuksi siihen kristillisyyden opetukseen, joka meillä on jo vanhastaan annettu lapsille osittain kodissa, osittain kierto- ja kansakouluissa, ja siis yhdessä niitten kanssa myöskin työskennellä sitä varten, että lapset saavuttaisivat sen tiedon ja sen lukutaidon, joka on niinhyvin omin neuvoin edistymisen kuin lasten rippikouluun pääsemisenkin ehto. — Että tähän käsitykseen on paljo vaikuttanut vanhempi mielipide, on sanomattakin selvä. Monen innokkaan ja tunnollisen pyhäkouluopettajan on ollut vaikea luopua siitä ajatuksesta, että pyhäkoulun tulee myös parantaa kotiopetusta. On tahdottu pysyä uskollisena historialliselle kehitykselle ja asetettu nykyajan vaatimukset jonkun verran syrjään.

Vaikkakin pyhäkoulun tehtävään nähden löytyy näin eroavia mielipiteitä, on päämaali kumminkin sama: kasvattaa ja vartuttaa kasteessa synnytettyä elämän kipinää. Ollaan jotenkin yksimielisiä siitä, että pyhäkoulu tahtoo opastaa lapsia persoonalliseen yhteyteen Jeesuksen Kristuksen seuraamisessa. Ja sillä, että

pyhäkoulun päämaalista edes osapuilleen jo ollaan yksimielisiä, on jo paljo voitettu. Emme luule suuresti erehtyvämme, jos sanomme, että maamme pyhäkoulut ennen pitkää ovat muodostuneet todellisiksi hartaushetkiksi, joitten kautta pyydetään kasvattaa pienokaisia Jumalan valtakunnan todellisiksi kansalaisiksi ja samalla tämän maallisen yhteiskunnan kelpo jäseniksi. Kun kansa- ja kiertokouluja on riittämään asti, joten jokainen kouluijässä oleva lapsi on tilaisuudessa käyttämään niitä hyväkseen ja kun lasten lukutaito kohooa tyydyttävälle kannalle, silloin varmaan tulevat mielipiteet pyhäkoulun tehtävästä muuttumaan siksi, minnepäin kehitys nyt jo on suuntautumassa — pyhäkoulut muuttumaan todellisiksi jumalanpalveluksiksi lapsille.

Sekä Pyhäkouluyhdistyksen vuosikokouksissa että myös yhdistyksen johtokunnan kokouksissa ja muissakin tilaisuuksissa on useasti keskusteltu siitä, mitä *tekstejä* olisi käytettävä pyhäkouluissa. Mielipiteet näissä keskusteluissa ovat olleet, varsinkin yhdistyksen alkuaikoina, jotenkin vastakkaisia. Toiset ovat puolustaneet erityisiä pyhäkoulutekstejä, toiset kirkossa käytännössä olevia evankeliumitekstejä. Ja molemmin puolin on esitettävänä painavia syitä mielipiteensä tukemiseksi.

Kirkkotekstien käyttämistä vastustetaan senvuoksi, että ne eivät ole valitut lasten tarvetta silmälläpitäen, vaan aikuisten. Niitten ymmärtäminen ja vastaanottaminen edellyttää useimmiten paljo syvällisempiä kokemuksia kuin lapsilla voi olla. Lapset tarvitsevat toisellaista hengellistä ravintoa kuin aikaihmiset. Jumalan sanassa onkin eri kehitysasteille sovitettavaa ravintoa. Siellä on rieskaa ja vahvempaa ruokaa. „Sillä jokainen, joka vielä nauttii maitoa, on kokematon vanhurskauden sanassa, sillä hän on lapsi, mutta vahva ruoka on täysi-ikäisiä varten, niitä varten, joiden aistit tottumuksesta ovat harjaantuneet erottamaan hyvän pahasta.“ Hebr. 5: 13—14.

Mitä ensimmäisen vuosikerran teksteihin tulee, ovat ne yleensä — pariakymmentä lukuunottamatta — helpotajuisia, mutta toisin on laita, kun siirrytään seuraaviin vuosikertoihin. Niistä on suurin osa niin vaikeita, että ne menevät yli lapsen tajunnan. Mutta

ne ovat hankalia monelle opettajallekin. Mitä vaikeampi teksti on, sitä enemmän hän on kiusattu puhumaan tekstin johdosta eikä itse tekstistä; tai jos hän yrittää selittää tekstiä, tulee siitä kauttaaltaan „saarna“, jota lasten on työläs seurata.

Tämän seikan vuoksi on ehdotettu, että laadittaisiin pyhäkouluja varten neljä vuotta kestävä tekstisarja, johon otettaisiin yksinkertaisimmat kertomukset V. ja U. Testamentista ja silloin tällöin joku helpompi opetusteksti. Kuten seuraavassa tulemme näkemään, onkin tätä ehdotusta jo käytännössä toteutettu.

Kirkkotekstejä puolustetaan taas vastakkaiselta taholta sillä, että vuosikertojemme evankeliumitekstit eivät ole niinkään vaikeita käsittää. Niillä on sitäpaitsi historiallinen ja tunnustuksellinen järjestys. Ne sisältävät Vapahtajan elämänhistorian seimestä ristille, sieltä hautaan ja haudasta Isän oikealle puolelle. Jokaisena kolmena kirkkovuoden puoliskona ne kertovat historiallisen ja tunnustuksellisen kokonaisuuden. Näitä tekstejä käyttämällä pelastushistoria tulee lapsille selväksi ja yhtäjaksoiseksi.

Asiasta on sitte vuosien kuluessa paljo puhuttu ja kirjoitettu.

Vuoden 1890 Pyhäkoululehdessä N:o 7 on julkaistu erään komitean laatima ehdotus neljävuotiseksi sarjajärjestelmäksi Helsingin kaupunkilähetyksen pyhäkouluja varten. Kun tämän ei kumminkaan katsottu täydellisesti vastaavan tarkotustaan, etenkin senvuoksi, etteivät siinä esitetyt tekstit olleet tarpeellisessa yhteydessä keskenään, valittiin mainitun lähetyksen pyhäkouluystävien kesken v. 1893 uusi komitea asiaa valmistelemaan. Komiteaan kuuluivat rouva Z. Lindh, neiti M. Cantell, herrat Björklund, Lillqvist, Ingman, Rahikainen ja Roos. Tämän komitean toimesta valmistui luonnosehdotus tekstisarjoihin, jotka, samalla kun niissä kasvatusopillinen näkökohta otettiin huomioon, muodostivat yhtenäisen kokonaisuuden käsittäen pääpiirteet jumalallisen ilmoituksen sisällyksestä. — Kirkkotekstien käyttämistä arveli komitea vastustavan seuraavien seikkojen: a) Kirkkotekstit eivät aina ole semmoisia, että ne sopisivat lasten käsityskyvylle; b) Ne eivät ole läheisessä yhteydessä keskenään; jotta ne pyhäkouluteksteinä olisivat tyydyttäviä, tulisi pelastushistorian pääpiirteissään olla tunnettu lapsille; c) Toivottava on, että suurempikin osa Jumalan

sanasta (myöskin Vanha Testamentti) kuin se mikä on kirkko-teksteissä, tulee lapsille tunnetuksi; d) Pyhäkoulu ei millään tavalla saa vaikuttaa siihen, että lapset vieraantuvat seurakunnan yhteisestä jumalanpalveluksesta. Mutta vaara on, jos samoja tekstejä esitetään pyhäkoulussa kuin kirkossa, että lapset eivät luule tarvitsevansa käydä jälkimäisessä.

Vastalauseen ehdotuksen johdosta on kirjottanut opettaja Rahikainen. Siinä hän mainitsee m. m.: „Allekirjoittanut ei voi

KAARLO RAHIKAINEN.

olla yhtä mieltä komitean jäsenten enemmistön kanssa siinä, että evankelis-luterilaisen seurakunnan kolmivuotinen evankeliumitektisarja ei olisi sovelias saman luterilaisen seurakunnan pyhäkouluille. Meillä tahdotaan jäljitellä niitä tapoja, jotka ulkomailla ovat pakottaneet eri tekstisarjojen valitsemiseen ja johon menetelyyn ovat olleet pakoittavat syyt. Meilläkin tietysti täytyisi niin menetellä, jos samalla pyhäkoululuokalla istuisi oppilaita monesta eri tunnustuskunnasta. Nyt toki ei ole vielä Helsingin kaupunkilähetyksen pyhäkoulut sillä kannalla. — Kova syytös on heitetty kaikkia niitä tuhansia opettajia ja monilukuisia pappeja vastaan,

jotka ovat vuosikymmeniä käyttäneet ja yhä vielä käyttävät kirkkokotekstejä pyhäkouluissaan. Minusta tuntuu kovalta se väite, että lapset vierotettaisiin pois kirkosta sen kautta, että samana päivänä kun tuhannet ja tuhannet vanhemmat ihmiset kokoontuvat Herran huoneisiin kuulemaan kirkkokotekstejä, saman seurakunnan lapset eivät saisi ammentaa samoista kuivumattomista elämän lähteistä sunnuntai koulussa. Minun mielestäni kirkossa täydennetään vaan se sama pyhä totuus, mitä pyhäkoulussa on lasten sydämille laskettu. — — Minä puolestani kannatan lämpimästi kirkkokotekstejä pyhäkouluissamme käytettäväksi. "

Sittemmin oli asia m. m. esillä v. 1895 pidetyssä pappein kokouksessa Sortavalassa. Tällöin piti pastori Otto Lillqvist (sittemmin Aarnisalo) esitelmän pyhäkouluteksteistä lausuen mielihiteenään, että pyhäkoulussa olisi käytettävä erityisiä, V. ja U. Testamentista valittuja tekstejä. Rovasti Lyra sekä pastorit Murén ja Sarlin olivat toista mieltä. He puolustivat kirkkokotekstejä, joita siihen saakka maaseuduilla oli yksinomaan käytetty. Ja niin hyväksyi kokous kirkkokotekstit edelleen maamme pyhäkouluihin.

Senjälkeen oli asia keskusteltavana m. m. pyhäkouluopettajain lomakursseissa Mikkeliissä v. 1910. Kysymyksen alusti pastori Hernberg. Hän kannatti lämpimästi erityisiä tekstisarjoja pyhäkouluille. Samaa mieltä yleensä olivat ne puhujat, jotka ottivat keskusteluun osaa. Kokouksen yleiseksi mielipiteeksi jäi, että uudet tekstit ovat pyhäkouluissamme otettavat käytäntöön.

Mielestämme on tässä tekstikysymyksessä, kuten monessa muussakin, huomattavissa jonkinlaista kehitystä vanhemmasta käsityskannasta uudempaan, kirkkokotesteistä omiin pyhäkouluteksteihin. Mitä yhdistyksen omaan kantaan tulee, on jäsenten kesken vieläkin vastakkaisia mielipiteitä olemassa. Mutta jos erityisesti seuraamme yhdistyksen johtoa, niin huomaamme siinä selviä kehityksen merkkejä. Yhdistyksen toimintakauden alkupuolella ja vielä keskipoikoillakin on painopiste vanhemman käsityskannan puolella, viimeisenä vuosikymmenenä se on siirtynyt uudemman puolelle. Selvänä todistuksena siitä on m. m. se, että yhdistyksen toimesta on vuodesta 1910 laadittu ja julkaistu ensimmäinen vuosikerta erityisiä pyhäkoulutekstejä ja niihin liitty-

viä selityksiä. Aikomus on julkaista näitä neljä vuosikertaa Saksan, Tanskan ja Ruotsin kirkollisten pyhäkoulujen tapaan. Helsingin kaupunkilähetyksen pyhäkouluissa ja muutamissa muissakin kaupungeissa sekä toisin paikoin maaseudullakin on alettu käyttää näitä uusia tekstejä ja huomattu niitten paremmin soveltuvan lapsille kuin sunnuntain evankeliumin tekstit. Niin ikään on yhdistys mainittuja tekstisarjoja silmälläpitäen kustantanut sopivia raamatullisia kuvia siten edistääkseen havainnollista uskonnonopetusta pyhäkouluissa.

II. KIRJALLINEN TOIMINTA.

Ennenkuin lähemme katselemaan yhdistyksen toimesta julkaistua kirjallisuutta kysymyksessä olevalta alalta, tulee meidän ilolla mainita eräs painosta julkaistu kirjoinen, jolla epäilemättä on ollut suuri merkitys maamme pyhäkoulutyössä. Tarkotamme Porvoon tuomiokapitulin julkaisemaa kiertokirjettä hippakuntansa papistolle 15 p. elokuuta 1887. Siinä lausutaan m. m.: „Tuomiokapituli ei ole katsonut sopivaksi esittää mitään yksityiskohtiin asti ulottuvaa ohjetta papistolle eikä mainittujen koulujen opettajille, etenkin kun monet asianhaarat, niinkuin erilaiset paikallisolot, erilaiset persoonalliset lahjat, erilainen opettajavoimain saanti y. m., tietysti myöskin tekevät jonkunlaisen vapauden tässä suotavaksi ja tarpeelliseksi. Ainoastaan muutamia perusaatteita pyhäkoulun tarkotuksesta ja keinoista esitetään siis tässä jälempänä, jota vastoin Tuomiokapituli, mitä koskee moniin yksityiskohtiin, jättäen ne tähän sovittelematta, katsoo olevan sopivampaa osoittaa virkaveljiä luottavaisesti yhtymään yleiseen pyhäkouluyhdistykseen ja sen kanssa neuvottelemaan, joka kirkon omalle pohjalle rakennettu yhdistys äskettäin on meillä perustettu ja jo saanut säännöillensä korkean esivallan vahvistuksen.

Periaatteelliselta ja käytölliseltä kannalta tärkeimpänä pitää Tuomiokapituli seuraavaa:

1) Kristillisen pyhäkoulun *tarkoituksena* on elävällä ja lapsuusijän kehityskannan mukaan sovitetulla Jumalan sanan opetuksella sekä sabattipäivän pyhäinä pitämisellä seurakunnan nuorison sydämessä herättää ja ylläpitää hengellistä elämää, joka heihin on jo pyhässä kasteessa perustettu.

2) Täyttäessään tätä kaiken seurakunnissa tapahtuvan kristillisyyden opetuksen ainoata oikeaa tehtävää tahtoo pyhäkoulu sisällisimmästi liittyä avuksi siihen kristillisyyden opetukseen, jota meillä on jo vanhastaan annettu lapsille osittain kodissa, osittain kiertävässä pikkulasten koulussa ja kansakoulussa. —

3) Pyhäkoulun edellä esitetyn tarkoituksen perille pääseminen riippuu ensi sijassa siitä, minkä verran on seurakunnassa sellaisia henkilöitä, miehiä tai naisia, jotka, itse Kristuksen rakkauden saavuttamina, tahtovat vapaasta rakkaudesta antautua *pyhäkoulun opettajan toimeen* ja joilla sitä paitsi on siihen tarpeelliset ominaisuudet. —

4) Sopivain *pyhäkouluopettaja-alkujen* etsiminen seurakuntalaisten joukosta on siis tietysti papiston *ensi* tehtävä. Vaikka se näyttääkin vaikealta, on kokemus kuitenkin osoittanut, ettei se suinkaan ole mahdoton suorittaa, jos vain on hyvää tahtoa. —

5) Täten vapaaehtoisesti tarjoutuneita kehittääkseen kelvollisiksi pyhäkoulun opettajiksi pitää papisto kerran tai kahdesti kuukaudessa jonakin sitä varten määrättyinä lauantaina tai sunnuntaina iltapäivällä sellaisia harjoituskokouksia, kuin Porvoon pappeinkokouksissa 1875 ja 1880 on ehdotettu.

6) —

7) Paitsi mainittuja pyhäkoulun opettajain kokouksia on papistolla itse pyhäkoulun tarkastus koulupaikalla, kylissä, hyvänä keinona elvyttää ja johtaa niiden vaikutusta. —

8) Mikäli pyhäkoulutoimi jossakin seurakunnassa kehittyy, pitää sen *jokainoassa* kylässä oleman ainakin *yksi* pyhäkoulu. —

9) —

10) Pyhäkoulun ominaisiksi oppiaineiksi on, paitsi sisäluvun harjoituksia, josta kohta enemmän, katsottava: Piplian historia, Luteruksen vähä katkismus, Pyhäpäivien tekstit; mikäli aikaa riittää, myöskin muun raamatun lukeminen (vanhempain oppilasten kanssa) tarpeellisine selityksineen ja elämään sovitukseen, koraalilaulu. —

11) Mainittuja oppiaineita on, mikäli mahdollista, käsiteltävä elävällä tavalla ja pyhäkoulun tarkoitus on etupäässä olla *hartauskokouksena* ja vasta toisessa sijassa *kouluna* eli opetuslaitoksena sen sanan tavallisen merkityksen

mukaan. — — — — —

Täten on Tuomiokapituli lausunut muutamia niistä näkökohdista, joiden sen mielestä pitäisi olla pääasioina pyhäkoululaitosta järjestäessä seurakunnissa. Toiset voivat ehkä mukavamiksi huomata toisia keinoja kuin tässä esitetyt; heitä ei siinä tapauksessa sido, mitä Tuomiokapituli, liittyen oleviin oloihin ja käyttäen hyväkseen kokemusta, joka meillä jo on tässä asiassa saavutettu, on tässä luullut pitävän esittää.“ — — — — —

Suomen Evankelis-luterilaisen Pyhäkouluyhdistyksen vaikutuksen ensimmäinen tulos kirjallisuuden alalla on epäilemättä sen äänenkannattaja *Pyhäkoululehti*. Sen synnystä kertoo yhdistyksen johtokunnan pöytäkirja lokakuun 19 p:ltä 1888 m. m.: „Sunnuntaikouluasian edistämiseksi maassamme pidettiin tarpeellisena, että saataisiin jonkunlainen sunnuntaikoululehti toimeen. Siinä tarkoituksessa luettiin johtokunnan jäseneltä, kirkkoherra Blomberg’ilta tullut kirjoitus, joka koski tuon aiotun lehden muotoa ja sisällystä. — — — — Johtokunta päätti, että yhdistys koettaisi saada aikaan ominaisen 8-sivuisen molemmankielisen lehden, joka kooltaan olisi Suomen Lähetysseuran suuruinen.“

Lehden toimittajaksi valittiin pastori *A. Lönnroth* ja seuraavassa kokouksessa 13 p. marraskuuta 1888 myös maisteri *A. Haapanen*. Vakinaisina aputoimittajina mainitaan rovastit *A. V. Lyra* ja *B. Sarlin*, kirkkoherra *A. O. Blomberg* sekä pastori *Matti Tarkkanen*. Kustantajaksi rupesi herra Werner Söderström, Porvoosta, erinäisillä ehdoilla. Sen tuli ilmestyä 6 kertaa vuodessa 8-sivuisena.

Näin oli nuori yhdistys saanut välineen, joka tuli ajamaan asiaa kautta maan. Pyhäkoululehti tahtoi lähemmin liittyen edellämainitun Porvoon tuomiokapitulin lähettämän kiertokirjeen periaatteisiin edistää maamme pyhäkoulujen kehitystä sen täällä historiallisesti saavutetun luonteen mukaan, tehdä työtä esteitten poistamiseksi ja ajettavansa kalliin asian edistämiseksi. Se tahtoi kehottaa työntekoon ja rukoukseen asian puolesta, herättää siihen harrastusta ja auttaa pyhäkoulutoimeen mieltyneitä kristittyitä, että he työssään saavuttaisivat tarpeellisen taidon opetuk-

nessa, Jumalan sanan yksinkertaisessa esityksessä ja samalla kaikessa seurustelussaan pienokaisten kanssa voisivat olla hyvänä esimerkkinä.

Pyhäkoululla on oma historiansa, jonka lehdellä voi nähdä Herran johtavan käden. Se eroaa tarkotukseltaan muista kouluista. Sen päämaali on ennenkaikkeaa pienokaisten saattaminen pysyväiseen yhteyteen Kristuksen kanssa. Tätä tahtoi Pyhäkoulu-lehtikin osaltaan auttaa ei ainoastaan pyhäkouluissa, vaan myöskin kodeissa, joka on tärkein ja vaikuttavin koulu. Sinne pyysi se päästä levittämään valoa pienokaisten kasvattamisessa Jeesuksen uskossa ja tuntemisessa.

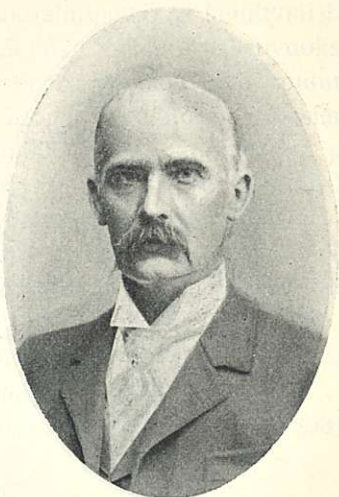
Tässä lyhyesti Pyhäkoululehden ohjelma. Todistuksena, miten tarpeellinen ja kaivattu tämä lehti oli, on se, että suomalaisen painoksen tilaajamäärä heti ensi vuonna nousi 2,000, ruotsalaisen vain 200. Tähän suotuisaan tulokseen nähden päätettiin seuraavana vuonna eli 1890 laajentaa lehteä kerran kuussa ilmestyväksi sekä lapsia varten julkaista Lasten Pyhäkoululehti, joka ilmestyisi 4-sivuisena kerran kuussa ja maksaisi 50 p. vuosikerralta.

V. 1891 joutuivat molemmat lehdet Weilin & Göösin kirjapainoyhtiön painettaviksi ja kustannettaviksi. Toimitukseen astui edellisten lisäksi yhdistyksen äskettäin ottama kiertävä saarnaaja pastori *E. Murèn*. Tilajamäärät tällöin olivat Pyhäkoululehdellä 2000, Söndagsskolebladetilla 300 ja Lasten Pyhäkoululehdellä 2400.

Seuraavana vuonna erosi maisteri Haapanen lehden toimuksesta. Lausuessaan jäähyväisiä lehden lukijakunnalle hän mainitsi, että hänen on ollut vaikea ottaa tätä askelta, kun työ on hänelle rakasta, mutta muitten tehtävien vuoksi on hän pakotettu siihen. Toivomuksenaan hän lausuu, että asiaa harrastavat henkilöt, niinhyvin papit kuin maallikotkin lähettäisivät lehteen kirjoituksiaan. Sen kautta tulisi sisältö vaihtelevammaksi, joka tulisi vaikuttamaan lukijapiiriin laajenemiseen.

Toivomus ei kumminkaan näyttänyt toteutuvan. Lehden tilaajamäärä alkoi laskea. V. 1892 oli suomalaisella Pyhäkoululehdellä vain 1,500, Lasten Pyhäkoululehdellä 1,806 ja Söndasskolebladetilla vain 152 tilaajaa. Tämän vuoksi päätettiin 1893 vuo-

den lopussa lakkauttaa ruotsinkielinen Pyhäkoululehti, joka jo useampia vuosia oli viettänyt kituvaa elämää sen vuoksi, ettei sillä ruotsinkielisen yleisön keskuudessa tuntunut olevan paljon ystäviä ja joka niinollen tuotti ai-neellista tappiota. Samalla päätettiin uudella innolla ruveta Pyhäkouluyhdistyksen kustannuksella levittämään suomenkielisiä lehtiä. Toimitukseen kuuluivat siitä lähtien pastorit A. Lönnroth, E. Murén ja A. Auvinen, joista kumminkin pastori Murén v. 1895 alussa luopui. Täyttämään sitä aukkoa, joka ruotsalaisen pyhäkoululehden lakkauttamisesta syntyi ruotsalaisten pyhäkouluystävien joukkoon, tuli v. 1896 *Barnens Söndagsblad*-niminen kuvallinen lehti, joka sisältönsä ja hintansa puolesta oli samallinen kuin Lasten Pyhäkoululehti.

A. HAAPANEN.

Tammikuun 1 päivästä 1898 on yhdistyksen kustantamien lehtien toimittajana ollut yhdistyksen sihteeri, pastori *Rob. Hernberg*. Sellaisen henkilön kiinnittäminen pyhäkoulutoimeen, joka voisi uhrata koko aikansa sen hyväksi, epäilemättä oli paikallaan. Se elvytti harrastusta. Yhdistyksen julkaisemien lehtien tilaajamääräkin näytti rupeavan kasvaamaan. V. 1899 oli Pyhäkoululehdellä 1,800, Lasten Pyhäkoululehdellä 3200 ja *Barnens Söndagsskolebladet*illa 800 tilaajaa. Joulunumeroa levisi 8000 kpl. Muutama vuosi myöhemmin olivat vastaavat luvut 2,700, 4,000 ja 1,400.

A. AUVINEN.

Yhdistyksen saatua valtioapua toimintansa edistämiseksi päätti se v.

BERTA HERMANSSON.

1903 laajentaa Pyhäkoululehteä siten, että jokaista numeroa seuraisi 8-sivuinen liite, sisältäen pyhäkouluja varten sovitettuja tekstinselityksiä. Näin ollen tuli lehdestä 16-sivuinen lehti. Hinta pysyi kumminkin entisellään. Samoin päätettiin uudelleen ruveta julkaisemaan Söndagsskoleblad et lehteä, jottei pyhäkouluharrastus kokonaan sammuisi maamme ruotsalaisissa seurakunnissa.

Lehtien tilaajamäärä on siitä lähtien pysynyt jotenkin entisellään. Viime vuonna oli Pyhäkoululehdellä 2,500, Söndagsskoleblad etilla 300, Lasten Pyhäkoululehdellä 6,000 ja

Barnens Söndagsskoleblad etilla 2,000 tilaajaa. Sisältöön nähden ovat kaksi ensimmäintä ennenkaikkea opettajia varten pyytäen olla heille avuksi työssään. Viimemainitut lehdet taasen, kuten nimetkin osottavat, ovat aiotut pyhäkoululapsille. Samoin on laita joululehtien, joita on julkaistu vuodesta 1890.

Paitsi näitä mainittuja aikakauskirjoja, otti yhdistys myöskin muutaman vuoden ajan osaa Betania-lehden toimittamiseen ja kustantamiseen. Toimitustehtävät suoritti yhdistyksen puolesta neiti *B. Hermansson*.

Pyhäkouluopettaja on raamatun rakastaja ja lukija. Tätä tietä hän tahtoo kasvaa Jeesuksen Kristuksen tuntemisessa. Ja hyvin tekee se opettaja, joka tällä tavalla valmistautuu aarteiden jakajaksi lapsillekin. Mutta tämän ohessa hänelle kuuluu, vaikkakin toisessa sijassa, muunkin asiaan kuuluvan kirjallisuuden viljeleminen. Pyhäkouluopettajan tulisi kehityksekseen tutustua ja käyttää sellaista kirjallisuutta, joka häntä ohjaa laskeutumaan lasten piiriin, asettumaan heidän kannalleen, puhumaan heidän puheitaan ja omistamaan heidän käsitystapansa — kirjallisuutta, joka kertoo samasta työstä koti- ja ulkomailta siten elvyttäen ja innostuttaen. Missä rakkautta on, siellä on myöskin edistymisen

ja kehityksen halua. — Tällainen pyhäkouluopettajien kehittymistä varten toimitettu lehti on Pyhäkoululehti. Mikä olisi senvuoksi luonnollisempaa kuin että se löytäisi tiensä jokaisen pyhäkoulun ystävän ja ainakin jokaisen opettajan luo. Mutta niin ei ole asian laita. Maassamme on nykyään yli 16,000 pyhäkouluopettajaa ja Pyhäkoululehden tilaajamäärä on noin 2,500, ruotsalaisen 300. Apeaksi käy mieli tällaisia numeroita katsellessa.

Mitä muuhun pyhäkoulukirjallisuuteen tulee, on yhdistys sitäkin varojensa mukaan koettanut huolehtia. Sen kustannuksella on m. m. ilmestynyt seuraavat kirjaset:

A. Auvinen: Pyhäkoulun merkitys seurakunnan palveluksessa (1898).

F. M. Reid: Kiinalaiset lapset kodissaan (1898).

Emilia: Pyhäkoulu eli lasten hartaushetki joka Suomen kylään (1898).

H—a täti: Hyvä paimen (1898).

— „ — Jeesus siunaa lapsia (1898).

H. Ussing: Pyhäkoulun oikeus ja tärkeys (1899).

M. Magnevell: Miten kasvatat lapsesi (1904).

Lauri Ingman: Koti ja Pyhäkoulu (1904).

Tekstiselitys kolmannen vuosikerran evankeliumin tekstien käsittelyä varten (1904).

Schnorr von Carolsfeld: 40 raamatullista kuvaa (1905).

J. F. Ranke: Lapsen ensimmäinen opetus Jumalan sanassa (1905).

Axel Blomqvist: Opetusopas Pyhäkouluille (1905).

E. Hyvärinen: Käsikirja maaseurakuntiemme pyhäkouluille (useita painoksia).

Lina Sandell: Elämästä, kertomuksia lapsille (1906).

— „ — Lasten pyhäkoulukirjasto (1906).

— „ — Kirjavia lehtiä (1906).

Rob. Hernberg: Kertomuksia kristillisen elämän alalta (1908).

Lauri Ingman: Johdatus Raamatun historian opettamiseen I (1908).

— „ — Mitä nykyaika vaatii pyhäkouluopettajalta (1907).

— „ — Koti ja Pyhäkoulu (1907).

Tekstiselitys ensimmäisen vuosikerran pyhäkoulutekstien käsitteilyä varten (1910) ja toisen vuosikerran käsittelyä varten (1911).

B. Hermansson: Laulu pyhäkoulussa (1907).

Reichert: Lapsen sieluelämä (1909).

A. Vallenius: Robert Raikes.

Näitten lisäksi mainitsemme vielä muutamia pyhäkoulualaa koskevia kirjoja, jotka, vaikkakin ovat muitten kustantamia, on kumminkin toimitettu yhdistyksen kehotuksesta ja joita niin ollen voidaan kutsua pyhäkoulu yhdistyksen tuotteiksi. Sellaisia ovat m. m. seuraavat:

Emil Murén: Jumalan suuri ja ihmisten suuri.

— „ — Pyhäkoulun päiväkirja.

— „ — Kristillisen kasvatuksen suuri merkitys.

— „ — Miten on pyhäkoulu saatava toimeen.

— „ — Lasten opiksi ja huviksi.

A. O. Blomberg: Pyhäkoulun ja kodin käsi- ja rukouskirja.

R. Sarlin: Käytännöllinen ohjesääntö sunnuntaikouluopettajille.

E. Kauppinen: Opetusohjeita Kierto- ja Pyhäkouluopettajille sekä kodeille.

Anna ja Lilli Lilius: Tapahtumia kristillisen elämän alalta.

A. V. Lyra: Piplian historian opettaminen.

Örtenblad: Ajattele Luojaasi nuoruudessasi.

Suuria tekijöitä maamme pyhäkoulutyössä ovat myöskin olleet ne kirjat, jotka pyytävät selittää kirkkovuosiemme tekstejä. Henkilöt, joitten elämän päätehtävä on ohjata ihmisiä Jeesuksen Kristuksen luo, ovat niissä parhaan ymmärryksensä mukaan koettaneet nousevalle sukupolvelle antaa neuvoja ajallista ja ijan-kaikkista elämää varten. Paljon niitä onkin käytetty ja käytetään vielä tänäkin päivänä. Tarkotamme etupäässä E. Hyvärisen suomentamaa Flyborgin Lastenpostillaa I vuosikerran evankeliumin tekstejä varten ja Ylä- ja Ala-Karjalan pappien toimittamaa Lasten postillaa III vuosikerran evankeliumin teksteihin kuin myöskin Maria Eriksson: Opas sunnuntaikoulun opettajille ensimmäisen, toisen ja kolmannen vuosikerran evankeliumin tekstien käsittelyä varten.

Tähän kuuluu myöskin asessori V. Vallin ja pastori A. Valleniuksen 1910 toimittama teos nimeltä *Pyhäkoulu*, kokoelma lasten saarnoja toisen vuosikerran teksteihin pyhäkoulua ja kotia varten.

Suomen evankelis-luterilaisen Pyhäkouluyhdistyksen puolelta kehoitettuna on Suomen lähetysseura toimittanut ja kustantanut lasten virsiä ja lauluja sisältävän kokoelman, nimeltä *Pyhäkoulu-lauluja*. Kaikki siinä löytyvät laulut ja virret ovat lastentajuisia ja lyhyitä. Sisällön ja hengen puhtaudesta on pidetty tarkkaa huolta. Paitsi tekstipainosta on siitä myöskin olemassa yksinäinen nuottipainos, jonka kautta opettajat esimerkiksi virsikanteleen avulla helposti voivat tutustua laulujen sävellyksiin.

Vanhin ja enin levinnein tällä alalla on pastori Axel Keihäsen toimittama *Pyhäkoulun Laulukirja*, jonka ensimmäinen painos ilmestyi v. 1892. Se ei ole levinnyt ainoastaan meidän maahamme, vaan myöskin Viron ja Liivinmaan suomalaisiin seurakuntiin. Samoin on se otettu käytäntöön Amerikassa olevien kansalaisemme kesken. Esimerkkinä voi mainita että m. m. viime keväänä tilattiin sitä sen kustantajalta Verner Söderström O. Y:ltä yhdelläkertaa 10,000 kpl. Pohjois-Amerikkaan. Kirjasta, jonka 18 painos ilmestyi tänä vuonna, on myöskin olemassa neliääninen nuottipainos.

Luterilainen Evankeliumiyhdistys on myös toimittanut Lasten laulukirja-nimisen laulukokoelman.

Yhdistyksen taloudelliseen asemaan nähden on aatetta koskevaa kirjallisuutta olemassa kyllin. Suotava vain olisi, etteivät kustannetut kirjat jäisi vuosikausiksi yhdistyksen varastoon, vaan tulisivat levitettyiksi ja käytetyiksi. Tässä on toivomisen varaa. Ja jotta tämä toivo toteutuisi, niin siihen tarvitaan kaikkien Kristuksen seurakunnan parasta katsovien apua.

Moni pyhäkouluopettaja tekee työtä rakkaudesta Jeesukseen ja pienokaisiin, mutta hän tuntee samalla kykenemättömyytensä opettamistoimeen. Hän haluaisi vaurastua ja kehittyä. Aineelliset varat kumminkin ovat monasti niin pienet, ettei voi hankkia tarpeellisia alaa koskevia kirjoja, joista voisi saada neuvoa ja opetusta, intoa ja virkistystä. Siksi olisi suotava, että seurakunnat hankkisivat pyhäkouluopettajilleen tarvittavaa kirjallisuutta ja muita opetusvälineitä. Tästä aiheutuneet kustannukset eivät seurakunnassa varsin tuntuisi. Kun opettajat vuodesta vuoteen ilman palkkaa huolehtivat seurakunnan lapsista pyytäen ohjata heitä

heikkoudessa Jeesuksen Kristuksen kasvatettaviksi, ei liene paljo pyydetty, jos seurakunnat ikäänkuin kiitollisuuden osotukseksi ja pieneksi vastalahjaksi hankkisivat opettajilleen tarpeelliset kirjat ja välineet.

Ilman Pyhäkoululehteä ei voi opettaja seurata pyhäkoulun toimintaa maassamme, eikä saada neuvoja ja opetuksia, joita sen palstoilla on tarjottavana. Siksi pitäisi tämä lehti olla jokaisen pyhäkouluopettajan pöydällä. Ja jos varattomuus on esteenä, olisi se hankittava seurakunnan varoilla. Niinikään olisi tarpeen yhteinen pyhäkoulukirjallisuutta sisältävä kirjasto, josta opettajat olisivat tilaisuudessa lainaamaan voidakseen tutustua suurempiin ja kalliimpihintaisiin, asiaa käsitteleviin kirjoihin.

Nyky aika asettaa entistä suurempia vaatimuksia Herran työntekijöille joka alalla. Siksi on oma kasvamisemme ja kehityksemme niin hengellisessä kuin henkisessäkin suhteessa sangen tärkeä.

III. TILASTOA.

Numerot ovat itsessään kuivia, mutta ne puhuvat jotakin.

Suurissa sivistysmaissa, joissa pyhäkoulutoimi on kantanut kauniita hedelmiä, uudempi pyhäkoulutilasto korkeilla numeroilla ilmoittaa pyhäkoulujen sekä niiden opettajien ja oppilaiden luvun eri maissa. Nämä numerot, vaikkakaan eivät aina olisikaan niin luotettavia, osottavat kumminkin suurpiirtein, millä kannalla harrastus on.

Mitä meidän maahamme tulee, ovat tilaston esittämät numerot verrattain kauniita. Yhä kasvava harrastus ja virkeys on huomattavissa. On paljo pappeja, jotka tekevät parhaansa saadakseen näitä siunausta tuottavia kouluja seurakuntiinsa. On paljo maallikoita, jotka rakkaudesta Vapahtajaan ja lapsiin ovat valmiit antautumaan pyhäkouluopettajan palkattomaan ja vaivalloiseen sekä usein halpana pidettyyn toimeen. On vanhempia, jotka yhä enemmän alkavat ymmärtää sen hyödyn ja siunauksen, mikä heidän lapsillensa on pyhäkouluista.

Seuraavat numerot osottavat pyhäkouluuutteen kehitystä maassamme viimeiseltä 20-vuotiselta ajalta.

Tilastollinen luettelo Suomen evank. lut. kirkon pyhäkouluista, opettajista ja oppilasta viimeisten 20 vuoden aikana.

Aika	Turun hiippakunta			Porvoon hiippakunta			Kuopion hiippakunta			Savonlinnan hiippak.			Koko maassa		
	Kouluja	Opettajia	Oppilaita	Kouluja	Opettajia	Oppilaita	Kouluja	Opettajia	Oppilaita	Kouluja	Opettajia	Oppilaita	Kouluja	Opettajia	Oppilaita
1892	1 596	2 622	3 6633	3 214	—	65 350	2 043	3 507	45 151	—	—	—	6 853	—	147 134
1893	2 152	3 494	4 8672	3 257	3 257	66 388	1 978	3 346	44 470	—	—	—	7 387	10 077	157 730
1894	2 154	3 484	4 8577	3 250	4 500	67 205	1 971	3 315	49 248	—	—	—	7 375	11 299	165 020
1895	2 242	3 826	4 9585	3 367	4 700	68 242	1 899	3 375	45 655	—	—	—	7 508	11 901	163 482
1896	2 301	4 075	5 1322	3 062	4 188	63 036	2 151	3 501	48 323	—	—	—	7 514	11 764	162 681
1897	1 711	3 002	3 6789	1 415	1 843	29 971	1 564	2 425	32 143	2 875	5 158	61 237	7 565	12 428	160 140
1898	1 820	2 898	3 8466	1 659	2 462	35 142	1 529	2 495	32 045	2 944	5 247	61 990	7 952	13 102	167 643
1899	1 573	2 813	3 3952	1 697	2 607	34 801	1 551	2 322	31 111	3 076	5 623	58 738	7 897	13 356	158 602
1900	1 604	2 797	3 4148	1 694	2 766	34 700	1 592	2 665	31 513	3 175	6 026	63 935	8 065	14 254	164 296
1901	1 576	2 827	3 3030	1 631	2 553	32 283	1 584	2 679	32 161	3 157	5 794	62 526	7 948	14 753	160 000
1902	1 788	3 233	3 7706	1 720	2 772	34 226	1 750	2 737	32 605	3 282	6 315	62 137	8 540	15 057	166 674
1903	1 802	2 996	3 7626	1 708	2 852	36 271	1 668	2 593	32 374	3 241	6 233	66 388	8 419	14 674	172 659
1904	1 666	2 926	3 6119	1 739	2 970	37 128	1 746	2 595	33 038	3 284	6 508	67 148	8 435	14 999	173 433
1905	1 699	3 029	3 8050	1 708	3 091	37 129	1 631	2 648	30 699	3 295	6 735	65 973	8 333	15 303	171 851
1906	1 731	3 071	3 8951	1 821	2 920	35 256	1 786	2 785	35 244	3 386	6 723	68 569	8 724	15 499	178 020
1907	1 722	3 248	4 0375	1 698	2 958	34 519	1 490	2 981	31 194	3 402	6 770	67 553	8 312	15 957	173 641
1908	1 669	3 080	3 6223	1 401	2 975	31 728	1 604	2 894	29 073	3 362	6 641	68 789	8 337	15 590	165 813
1909	1 674	3 022	3 6798	1 531	2 874	31 914	1 619	2 972	30 145	3 372	6 704	66 408	8 196	15 572	164 265
1910	1 782	3 261	3 8289	1 732	3 046	35 182	1 648	3 018	30 442	3 368	6 603	66 815	8 530	15 928	170 728
1911	1 857	3 352	4 0461	1 778	3 184	35 058	1 713	3 092	31 648	3 491	6 730	65 084	8 839	16 338	172 251

*) Sitäpaitsi on muitten kirkkokuntien pyhäkouluissa maassamme yhteensä yli 10 tuh. oppilasta.

Kuten numerot näyttävät on pyhäkoululla maassamme ollut lasku- ja nousu-, taantumis- ja edistymisaikoja. Niinikään havaitaan eri osissa maata erilaista menestystä.

Taantumisaikoja ovat erittäinkin vuodet 1899, 1908 ja 1909. Silloin on oppilaiden lukumäärä laskenut huimaavaa vauhtia. Tilastolliset numerot eivät kumminkaan voi tarkkaan asiaa ratkaista, senvuoksi, etteivät ne ole täysin luotettavia. Paljo on näet maassamme pyhäkouluja, jotka ovat kinkereillä tai muissa tilaisuuksissa järjestetyt, mutta joitten lähempi tarkastaminen jää monasti suorittamatta, Muutamana harvana sunnuntaina ne voivat olla käynnissä ja sitten ehkä käyvät lepäämään koko vuodeksi. Vasta silloin, kun asianomaiset tuomiokapitulit vaatisivat papistolta tietoja ei ainoastaan pyhäkouluoppilaiden luvusta, vaan myöskin siitä, kuinka säännöllisesti he ovat käyneet koulussa, kuinka kauan koulua on pidetty ja kuinka usein tarkastuksia ja harjotuskokouksia ollut, vasta sitten voitaisiin saada todellinen kuva pyhäkoulun tilasta maassamme.

Pyhäkoulun edistyminen ja taantuminen riippuu ensi sijassa papistosta. Siltä kysytään paljo rakkautta, ajan ja voiman uhraamista. Ellei tätä ole, silloin pyhäkoulu useimmissa tapauksissa viettää sairaaloista, kituvaa elämää tai kuolee.

Taantumiseen vaikuttaa toisinaan väärä käsitys pyhäkoulun tarkotuksesta ja siitä johtuu välinpitämättömyys kansan syvien rivien puolelta. Tämä este saadaan paraiten poistetuksi alaan kuuluvan kirjallisuuden levittämisellä, yleisten lastenjumalanpalvelusten ja pyhäkoulujuhlain toimeenpanemisella paikkakunnalla. Myöskin olisi vanhemmille terotettava lasten kristillisen kasvatuksen suurta merkitystä ja siunausta.

Yhtenä syynä taantumiseen on myöskin, ettei Jumalan sanan opetus kouluissa vieläkään vastaa tarkotustaan. Niinkauvan kuin hartaudellinen puoli jää toisarvoiseen asemaan ja opetuspuoli, johon useinkin kuuluu lapsille käsittämätön evankeliumin selitys, tavaus, sisäluvun harjotus ja koneellinen katkismuksen ulkoluku tulee etualaan, silloin on todellakin harhaan menty. Silloin on lasten hartaushetki, jumalanpalvelus, käynyt kuivaksi ja ikävystyttäväksi, johon eivät lapset mielellään tule ja joka ei heissä vähin-

täkään rakkautta synnytä. Parempaan päin tässä kohden kyllä ollaan kehitymässä, vaikkakin se käy hitaasti. Asialla on kumminkin kiire. Nykyhetkenä, jolloin epäusko ja kirkkoa vihaava henki on kansassamme niin voimakas, sortuu pyhäkoulu helposti tai joutuu ainakin lamauksiin, ellei sitä kehitetä eteenpäin enemmän tarkotustaan vastaavaksi ja nykyajan vaatimuksia tyydyttäväksi.

Mutta vielä enemmän. Kirkkomme on tahtonut käytännössä olla pappiskirkko. On unohdettu monasti, että kristityillä maallikkoaineksillakin on velvollisuuksia seurakuntaan ja sen harjottamaan työhön nähden. Tässä kohden ovat reformeerattu kirkko ja muut pienemmät kirkkokunnat kulkeneet meitä edellä. Ne ovat viitanneet meille tietä, jota tulisi lähteä kulkemaan. Ja siitä opista olisi otettava vaari. Kristittyihin maallikoihinkin olisi painettava syvempi seurakuntatietoisuus. Heitä tulisi koota yhteisiin neuvotteluihin ja johdettava, kasvatettava ja järjestettävä sopivaan toimintaan kirkon piirissä. Pappis- ja maallikkovoimat yhteiseen työhön ja taisteluun pimeyden valtoja vastaan.

Tämä kaikki koskee läheisesti pyhäkoulutyötäkin. Sekin kaipa nuorekkaita, Kristuksen rakkauden eläyttämiä maallikkovoiimia. Se kaipa uutta ilmaa siipiensä alle.

Ehkä kumminkin paljo syytä taantumiseen ja välinpitämättömyyteen on meissä kristityissä itsessä. Surulla meidän täytyy myöntää, ettei meissä ole ollut riittävästi Herran sytyttävää tulta, joka levittäisi valoa pimeään ympäristöön, eikä totuuden suolaa, joka estäisi pahentumisen. Meidän täytyy, vaikkakin vastenmielisesti, tunnustaa, että olemme lyöneet paljo laimiin, olleet laiskoja Herran viinimäessä. Ja yksi sellainen ala on pyhäkoulu. Monasti olemme siinä joutilaina seisoneet.

On ilahuttaviakin merkkejä, jotka viittaavat edistymisaikoihin. Sen 20-vuotisen jakson kuluessa, jonka edelläoleva luettelo näyttää, on yleispiirtein katsottuna huomattava hiljaista nousua. Oppilasluku on mainittuna aikana kasvanut 25 tuhannella. Korkein määrä oppilaita, 178 tuhatta, on ollut v. 1906, juuri silloin, kun suurlakon mainingit voimakkaammin liikkuvat Suomen kansan keskellä. Mitähän tämä todistaa?

On sanottu, että vaikuttava syy pyhäkoulutyön taantumiseen ja pyhäkoululasten vähenemiseen on löydettävissä siinä väkevässä kristinuskolle vihamielisessä henkisuunnassa, joka sitten syksyn 1905 on jäähdyttävästi puhallellut kansamme pohjakerroksissa. Tämä taas on vaikuttanut sen, että monet lasten vanhemmat ovat alasrepivän hengen opastamina lähteneet kulkemaan tietä, joka johtaa turmioon. Samaan suuntaan ohjaavat ne tietysti lapsensakin.

Näin väitetään ja — syystäkin. Kumminkin on asialla toinenkin puoli. Ahdinko-ajat ovat aina olleet Herran kirkon kevätaikoja. Ne ovat ajaneet ihmisiä vaivoihin ja vaivattuja Kristuksen luo. Ne ajat ovat poistaneet kuonaa ja kirkastaneet kultaa. Valtavasti on Herra sellaisina aikoina ihmeellistä valtakuntaansa rakentanut.

Vuosi 1906 oli ahdngon aika Suomen kristikansalle. Edellisen vuoden lopulla ollut suurlakko oli päästänyt valtaan kaiken sen saastan ja jumalattomuuden, joka uinaili kansamme kerroksissa. Jumala, taivas ja helvetti silloin tahdottiin poistaa olemattomiksi. Jumalan pilkka, siveettömyys ja rajaton vapaus synnissä astuivat etualaan. Hurskaat joutuivat ahdistukseen. Mutta silloin syttyi tuli, joka oli kotoisin Herran alttarilta, tuli, joka oikealla tavalla valaisi ja lämmitti. Herätyksiä syntyi ympäri maan. Kirkot avattiin hengellisille kokouksille, joissa laulut ja virret voimakkaasti kaikuivat.

Jumalattomuus oli näinollen tavallaan edistänyt Herran asiaa. Juopa maailman ja Jumalan välillä oli tullut selvemmäksi. Molemmilla puolin järjestäytyttiin ja voimia koottiin. Tällöin elpyi myöskin pyhäkouluaste. Jumalankielteisten virtausten liikkeessä monet tuhannet lasten vanhemmat sitä innokkaammin tekivät kaikkensa voidakseen pelastaa lapsensa, kasvavan nuorison Herralle. Pyhäkoulu, ennen monasti unohdettu, kävi rakkaaksi. Sinne vanhin suuntasi tiensä lapsensa kanssa. Pyhäkoululasten lukumäärä nousi yhdessä vuodessa yli 6 tuhannella ollen v. 1906 yhteensä 178,020. — Suurin määrä, mikä koskaan on maamme pyhäkouluissa ollut.

Sen jälkeen on ollut hiljaisempaa. Maailman puolella on

näkyvissä jonkinlaista väsähtämistä ja sama on asianlaita kristi-kansankin puolella. Pyhäkouluharrastus, jos voi yksistään nume-roihin luottaa, on senjälkeen vähän laskenut. Parina viime vuonna on kumminkin hiljaista nousua taas ollut huomattavissa. Se on ilahuttava merkki.

Tarkempi tutustuminen tarjolla oleviin tilastollisiin tietoihin näyttää edelleen, että pyhäkoulut ovat eri tavalla menestyneet eri osissa maatamme. Yleensä näyttää siltä kuin olisi Savon ja Karjalaa puolella parempi kylvömaa pyhäkoululle, pohjosessa taas karumpi. Tähän lienee moniaita syitä. Niinkuin Pohjolan pitkä talvi ja pakkanen tekevät siellä maan laihemmaksi ja usein saat-tavat maamiehen vuodentulon hyvätkin toiveet tyhjiin raukeamaan, niin eivät ne liene vallan vaikuttamatta tähän hengelliseenkin kylvöön. Kun tähän köyhyyden lisäksi vielä otamme huomioon ne pitkät matkat, jotka Lapin harvaan asutuilla seuduilla ovat, niin ymmärrämme helposti, minkä vuoksi pyhäkoulu niillä seu-duilla on suhteellisesti takapajulla.

Kansan luonne ja erilaiset hengelliset suunnat vaikuttavat myös jonkun verran pyhäkouluharrastuksen hyväksi tai vastaan. Varmaa on, että esimerkiksi pietistinen liike varsinkin Savossa ja Karjalassa on raivannut ja pehmittänyt maa-alaa pyhäkouluaat-teelle. Sillä pietismin ansioksi on ennen kaikkea luettava se, että se vaatii itsenäistä sanan harjotusta ja perusteellisempaa tie-toa Jumalan sanasta. Sitä vastoin löytyy taas vastakkaisia us-konnollisia suuntia, jotka pitävät kirjetettua sanaa, raamattuakin, enemmän tai vähemmän kuolleena kirjaimena. Ne ovat myös-kin vieraimpia pyhäkouluharrastuksille.

Viime vuosikertomuksen mukaan oli maassamme vielä v. 1911 kaikkiaan 39 seurakuntaa, joissa ei pyhäkoulua ole ollut toiminnassa. Arkkihippakunnassa oli sellaisia seurakuntia yhteensä 28 eli 13 suomalaista ja 15 ruotsalaista, nimittäin: Halsua, Evijärvi, Isokyrö, Övermark, Vampula, Kauvatsa, Nousiainen, Lemu, Naantalina maaseurakunta, Korpo, Nauvo, Parainen, Kuusisto, Kaks-kerta, Eura, Honkilahti, Lokalahti, Kumlinge, Kökar, Sottunga, Föglö, Lemland, Jomala, Eckerö, Sund, Saltvik, Geta, Finström. Porvoon hippakunnassa on sellaisia 1 ruotsalainen ja 3 suoma-

laista eli yhteensä 4 seurakuntaa, nimittäin: Askula, Sipoo, Tyrvääntö, Janakkala. Kuopion hippakunnassa 7 suomalaista seurakuntaa eli seuraavat: Hyrynsalmi, Simo, Kolari, Kuolajarvi, Kittilä, Muonio ja Utsjoki. Savonlinnan hippakunnasta ei ole saatu tietoa tässä suhteessa vuodelta 1911.

Kuten tästä luettelosta näkyy on arkkhippakunnan ruotsalaiset seurakunnat verrattain karuja paikkoja. Varsinkin on Ahvenanmaan tila tässä suhteessa surkuteltava. Saaristoseurakunnissa kyllä voi olla omat vaikeutensa kulkuneuvojen hankaluuden y. m. tähden, mutta emme sentään luule sen olevan pääsyyinä tähän ikävään asiantilaan. Syyt lienevät sentään etsittävässä muualta.

Luodessamme vielä lyhyen silmäyksen yhdistyksen *taloudelliseen* asemaan huomaamme siinä nopeaa kasvamista ja vaurastumista.

V:nna 1889	olivat tulot Smk.	1,148:65	ja menot Smk.	290:91
” 1899	” ” ”	8,369:47	” ” ”	5,872:70
” 1909	” ” ”	25,209:41	” ” ”	20,239:08

Viime vuoden vastaavat summat olivat:

Tulot Smk. 29,493:71 ja menot 25,436:44. Yhdistyksen omaisuuden arvo nousee yli 25 tuhannen markan, josta suuremman osan muodostaa yhdistyksen omistaman kirjallisuuden nettoarvo.

Yllämainitut numerot eri vuosilta eivät kumminkaan osota todellisia tuloja ja menoja, vaan on niihin mukaan otettu m. m. edellisen vuoden säästö ja kirjallisuuden bruttoarvot. Kun tämän otamme huomioon, tulee v. 1909 tili osapuilleen näyttämään:

Puhdasta tuloa:

Valtioapu (v. 1903 lähtien)	Smk.	5,000:—
Jäsenmaksuja	”	574:74
Kolehtia y. m.	”	4,444:28
Korkoja	”	381:48
Voitto kustannusliikkeestä	”	2,553:69
		<hr/>
		Smk. 12,954:19

Puhdasta menoa:

Asiamiesten palkkiot ja matkat	Smk.	9,152: 59
Vuokra	”	360: —
Vuosikokouksen menot	”	359: 07
Kirjeenvaihto	”	133: 21
Jäsenmaksujen ylöskanto	”	54: 83
Telefooni ja palovakuutusmaksuja	”	88: 05
Muita menoja	”	799: 75
Voitto	”	2,006: 69
		<hr/> <hr/> Smk. 12,954: 19

Jäsenmaksu on 1 mk. vuodessa. Vakinaiset jäsenet suorittavat kerta kaikkiaan 25 mk. Edellisiä on 800 paikkeilla ja jälkimäisiä 6.

Yhdistyksen johtokuntaan, jonka muodostaa yhdeksän jäsentä, ovat kuuluneet seuraavat henkilöt: v. 1889 rovasti *A. V. Lyra* puheenjohtajana, ylitarkastaja *A. V. Floman* varapuheenjohtajana, pastori *A. Auvinen* sihteerinä sekä muina jäseninä kirkkoherrat *A. O. Blomberg* (Vuorimaa) ja *B. Sarlin*, pastorit *J. Bäck* ja *A. Lönnroth*, neidit *H. Granstedt* ja *V. Laurell*. Nämä kuuluivat sitten johtokuntaan vuoteen 1894 vain sillä poikkeuksella, että paikkakunnalta v. 1890 muuttaneen pastori *J. Bäck*'in tilalle tuli maisteri *A. Haapanen*. Rovasti *Sarlinin* sijaan, joka kivuloisuuden takia tahtoi eroa jäsenyydestä, valittiin arkkiaatteri *Otto Hjelt* v. 1896, joka sittemmin toimi puheenjohtajana kokonaista kuusi vuotta. Johtokunnassa tapahtui v. 1899 se muutos, että paikkakunnalta poistuvan kirkkoherra *Auvisen* tilalle tuli pastori *A. Valenius*. Vuonna 1901 kuuluivat johtokuntaan asessori *A. W. Lyra*, puheenjohtajana, ylitarkastajan apulainen *A. V. Floman*, varapuheenjohtajana, arkkiaatteri *O. Hjelt*, sotarovasti *A. Lönnroth*, rahastonhoitajana, kansak. tarkastaja, maisteri *A. Haapanen*, pastori *A. Vallenius*, pastori *R. Hernberg*, koulunjohtaja, neiti *V. Laurell*

E. KAILA

ja opettajatar, neiti H. Granstedt. Seuraavana vuonna tuli useita muutoksia. Neiti H. Granstedt'in sijaan, joka kivuloisuuden takia oli pyytänyt päästä vapaaksi, tuli opettajatar, neiti *B. Hermansson*, sotarovasti A. Lönnrothin tilalle, joka joutui muuttamaan paikkakunnalta, valittiin opettaja *K. Rahikainen* ja arkkiateri O. Hjeltin sijaan vapaaherra *K. A. Wrede*.

Kun asessori Lyra v. 1904 kuoli, tuli hänen tilalleen tohtori *L. Ingman*, joka seuraavasta vuodesta lähtien aina tähän asti on ollut johtokunnan puheenjohtajana. Ylitarkastaja Floman kuoli v. 1905. Hänen paikkaansa täyttämään valittiin tohtori *E. Johansson* (Kaila). Seuraavana vuonna tuli johtokuntaan tohtori *P. Virkkunen* poisuuttaneen pastori Valleniuksen sijaan, joka viimeksimainittu kumminkin uudelleen valittiin v. 1910 opettaja Rahikais-vainajan tilalle. Näinollen muodostavat johtokunnan nykyään: tohtori *L. Ingman* puheenjohtajana, kansak.-tarkas-

OTTO HJELT.

L. INGMAN.

taja, maisteri *A. Haapanen* varapuheenjohtajana, tohtorit *E. Kaila* ja *P. Virkkunen*, vapaaherra *K. A. Wrede*, pastori *A. Vallenius*, johtajatar, neiti *V. Laurell*, opettajatar, neiti *B. Hermanson* ja pastori *Rob. Hernberg* sihteerinä ja rahastonhoitajana.

Yhdistyksen 25-vuotisen toimintakauden aikana on, kuten tämä selostus osottaa, johtokunnan kokoonpanossa tapahtunut niin paljon muutoksia, että ainoastaan yksi, nimittäin neiti *V. Laurell* on vielä jäljellä niistä, jotka ensimmäisen johtokunnan muodostivat. Toiset ovat paikkakunnalta siirtymisen tähden, toiset taas etupäässä kuoleman kautta poistuneet yhdistyksen johdosta. Näihin jälkimäisiin kuuluvat *Lyra*, *Floman* ja *Rahikainen*.

Assessori *A. V. Lyrassa* menetti Suomen kirkko miehen, joka koko elämänsä uhrasi kristillisen opetuksen ja kasvatuksen edistämiseksi. Lämpimästi hän rakasti ja harrasti pyhäkoulutyötä

P. VIRKKUNEN.

A. VALLENIUS.

K. A. WREDE.

A. V. FLOMAN.

maassamme. Lukuunottamatta hänen persoonallista vaikutustaan omassa seurakunnassaan on hän tehnyt suurtyön Suomen Pyhäkouluyhdistyksen hyväksi. Hän on epäilemättä ollut sen ensimmäinen ja vaikuttavin edistäjä maassamme. Suurta apua ja tukea on yhdistyksen johtokunnallakin ollut monivuotisesta ja kokeesta puheenjohtajastaan. Hän on jättänyt jälkeensä aukon, joka ei ole niin helposti täytettävissä.

Ylitarkastaja A. V. Floman oli niinikään harras pyhäkoulun ystävä ja yhdistyksen kannattaja. Monien virkatehtäviensä ohella hän koetti uhrata aikaansa yhdistyksen hyväksi

kuuluen m. m. sen johtokuntaan perustamisajoilta alkaen melkein kuolemaansa asti, kaikkiaan 16 vuotta. Ne, jotka vainajaa lähemmin tunsivat, muistelevat häntä herrtaisena, hiljaisena toverina ja kristittyinä.

Opettaja K. Rahikainen oli erityinen lasten ystävä. Tuhansille pienokaisille oli hän, „Kaarlo-setä“, kirjoituksiensa ja puheittensa kautta tunnettu. Hänellä oli erityinen Jumalan antama lahja asettua lasten kannalle, puhua heidän kieltään, kirjoittaa heidän ajatuksiaan. Pyhäkouluyhdistys kadotti hänessä lämminsydämisen ja paljo kokeneen ystävän, joka aina uskollisesti ja taitavasti otti osaa pyhäkoulutyöhön ja varsinkin johtokunnan tehtäviin aina viimeiseen asti huolimatta sairaudesta ja sen heikentämisestä ruumiin voimista. Hän oli uskollinen Jumalan palvelija, uskollinen sille valolle, jonka oli Herralta saanut.

Nämä kolme ijankaikkisuuteen siirtynyttä miestä ovat jättäneet jälkeensä ehyen, kirkkaan muiston. Suomen pyhäkoulunystävät siunaavat sitä.

LOPPUSANANEN.

Kevätpäivät, jolloin luonto herää talviunestaan ovat ihania. Ne viittaavat aikaan, jolloin suvi on voittanut talven vallan.

On kevätaikoja hengenkin maailmassa, suuria ja ihania, aikoja, jolloin Hengen tuulet tavallista voimakkaammin puhaltavat.

Viime vuosisadan alkupuoli oli maallemme tällainen aika. Kansan syvät rivit alkoivat silloin pyrkiä taivasten valtakunnan alueelle. Myöhemmän herännäisyyden hetki oli koittanut.

Tällöin alkoi pyhäkoulutyökin. Silloin kylvettiin ensimmäiset siemenet. Ja tähän kylvötyöhön asetti kirkko maallikkojäseniänsä. Heidän tuli uskollisesti toimia niitten kesken, joista Mestari on sanonut: sellaisten on Jumalan valtakunta.

Siemen rupesi itämään ja pelto orastamaan. Pyhäkoulun ystävien luku lisääntyi. Ei ihmettä, jos sitten syntyi vastustajia-kin, niitä, jotka tahtoivat sen tukahuttaa kehdoissaan. Mutta turhaan. Työn takana oli Herra.

Ja niin syntyi pyhäkouluja siellä ja täällä. Lasten lukumäärä niissä nousi jo useampaan kymmeneen tuhanteen. Työ, joka pyysi opastaa pienokaisia pysyvään yhteyteen Herran Jeesuksen kanssa, oli käynyt rakkaaksi monille vanhemmille ja opettajille. Se kaipasi vain järjestämistä ja keskittämistä. Tämä tehtävä jäi nousevalle aikakaudelle.

* * *

Leikattiin vuosi 1887. Se oli merkkikohta. Se alottaa näet uuden aikakauden maamme pyhäkouluhistoriassa. Silloin sai alussa oleva työ sen yhdistävän tuen, jota se kipeästi kaipasi ja joka on kehittänyt ja johtanut sitä sille asteelle, missä se nykyään

on. Tarvittavat voimat, asiaan innostuneet henkilöt antoi Herra aikanaan.

Näin syntyi Suomen evankelis-luterilainen Pyhäkouluyhdistys.

Se läksi vaalimaan ja hoitamaan sitä kallista perintöä, jonka edellisen ajan uranaukasijat olivat jättäneet. Korkea on todella sen tehtävä. Se on ijankaikkista laatua. Se pyytää kasvattaa pienokaisia kyllä aikaakin varten, mutta sen päätehtävä on kasvattaa sellaisia opetuslapsia, jotka ajassa kypsyvät ijankaikkisia majoja varten. Siksi tahtookin se päivän muuttuvista mielipiteistä ja monasti lyhytnäköisistä riennoista huolimatta julistaa Kristuksessa ilmestyneen valtakunnan totuuksia, sen valtakunnan, joka on keran kirkkaudessa esiintyvä.

Kun Suomen Pyhäkouluyhdistyksellä nyt on ilo viettää muistojuhlaa 25-vuotisen toimintansa johdosta, pyytää se saada lähettää nämä vaatimattomat rivit tervehdykseksi ja kiitollisuuden osotukseksi kaikille maamme pyhäkoulun ystäville ja opettajille, muistuttaen samalla Herran Jeesuksen ihania sanoja: „jos joku antaa yhdelle näistä pienistä maljallisenkaan vettä — — — hän ei jää ilman palkkaansa.“ Mutta ennenkaikkea tahtoo se puutteineen ja heikkouksineen painua Herran eteen kiittämään siitä armosta ja siunauksesta, jota se on saanut niin runsaasti nauttia.

Hinta 75 penniä.

Alkukoehet 3.

KANSALLISKIRJASTO-KANSALLISKOKOELMA

120 101 9317

x

